

Riksidrottsförbundet

Ett idrottsövergripande elitidrottsprogram

Samordnat elitidrottsstöd 2.0

Underlag inför RIF 2020

Bakgrund

I Riksidrottsförbundets och SISU Idrottsutbildarnas verksamhetsinriktning antagen av RF- och SISU-stämmorna 2019 finns uppdraget att ta fram ett idrottsövergripande elitidrottsprogram, att beslutas av RF-stämman 2021, uttryckt som en av punkterna i styrelsens programförklaring. Elitidrottsprogrammet ska fortsätta utvecklingen av det samordnade elitidrottsstödet för att optimera varje organisations kompetens och resurser, samt se över förutsättningarna för en förstärkt elitidrottssatsning. Dessutom ska elitidrottsprogrammet tydliggöra hur idrottsrörelsen ska samverka med akademien för att utveckla satsning på idrott (dubbla karriärer) och elitidrottsnära forskning samt tränar- och utbildningsinsatser.

I det arbete som genomförts som ett resultat av tidigare beslut om samordning av elitidrottsstödet har ett behov av en förstärkt elitidrottssatsning identifierats. Denna har benämnts Samordnat Elitidrottsstöd 2.0. Även om det samordnade elitidrottsstödet bygger på insatser från tre organisationer, RF, Sveriges Olympiska Kommitté och Parasport Sverige vore det olyckligt, menar RS, om det idrottsövergripande elitidrottsprogrammet skulle göra att organisationernas insatser separeras igen. Därmed anser RS att elitidrottsprogrammet och det som definierats i Samordnat elitidrottsstöd 2.0 är att betrakta som ett och samma. Detta också då elitidrottsprogrammet handlar om just en "förstärkt elitidrottssatsning". Ett kommande elitidrottsprogram bör, som RS ser det, identifiera långsiktiga mål, förhållningssätt och fokusområden samt peka på vägar till målet för att öka svensk idrotts internationella konkurrenskraft.

RS synpunkter

Bifogat finns den rapport som arbetsgruppen i det samordnade elitidrottsstödet presenterade för respektive organisations styrelse redan i början av 2020. Tidplanen i dokumentet är sedan reviderad en gång och behöver nu inför RF-stämman revideras en gång till. Detta förstås med anledning av coronapandemin.

1. Arbetsgruppen för det samordnade elitidrottsstödet har presenterat en rapport för en framtida inriktning på elitidrottsstödet. Studera främst sammanfattningen på s. 3–4. Vilka synpunkter har ni på inriktningen i detta skede?
2. Rapporten talar om en förnyad injektion och om ett behov av nya och större pengar. För att åstadkomma detta finns också idéer, inspirerade av andra länders exempel, på en annan organisation för elitidrottsstödet. Hur ser ni på detta och hur möter svensk idrott bäst framtida utmaningar?
3. Uppdraget från RF-stämman talar också om en nationell strategi för idrottens samverkan med akademien, dvs universitet och högskolor. Vad är viktigt här och vad är idrottens behov?

Innehåll

Bakgrund	5
Ett idrottsövergripande elitidrottsprogram	6
Svensk elitidrott – humlan som inte kan flyga, men gör det ändå!.....	6
Sverige och elitidrotten.....	7
Sverige i Olympiska spel	13
Sverige i Paralympiska spel	14
Omvärldsperspektivet.....	17
SPLISS – en internationell jämförelse	22
Elitidrottens professionalisering.....	23
Elitidrottarens levnadsvillkor – socioekonomiskt tufft.....	24
Elitutvecklingsplaner och presentationer från SF	25
Ekonomiskt tillskott till svensk toppidrott – ett stort behov	26
Elitidrotten engagerar	30
Elitidrottens mervärde och egenvärde	31
Sverige bilden.....	32
I Sveriges intresse.....	34
Made in Sweden – toppidrotten kan erbjuda något bra!.....	35
Samordnat Elitidrottsstödet 2.0 – och ett nytt svenskt elitidrottsprogram .	35
Högre ambition och resultatmål.....	36
Fokus för framtiden.....	37
Stödmodell 2.0, summering.....	38
Resursbehov stödmodell 2.0.....	39
Fortsatt arbete – hållpunkter och tidsplan	41

Sammanfattning – en kraftigare satsning behövs

RF-stämman respektive SOK:s årsmöte beslutade 2017 att uppdra till sina respektive styrelser att samordna elitidrottsstödet och sedan dess har ett omfattande utvecklingsarbete genomförts. Omvärldsbevakning, kombinerat med bearbetning av SF:s utvecklingsplaner samt analyser av många svenska landslags resultat på senare tid visar på några tydliga tendenser och trender. Svensk toppidrott befinner sig i negativ utveckling. Det stöd som ska hjälpa unga idrottare från ”lovande” till slagkraftiga toppidrottare har allvarliga brister, talangutvecklingen hackar därmed, och många aktivas förutsättningar för en satsning mot och i världstoppen är otillräcklig.

En hel rad faktorer (såsom tradition, volontärinsatser, familjestötning, förbundens ansträngningar, RF:s elitidrottsstöd, SOK:s Topp och Talangstöd, bra lagarbete och samspel mellan olika parter samt aktivas och ledares utvecklade skicklighet att lyckas när det gäller) håller vår internationella resultatnivå uppe på ett rimligt sätt, framför allt avseende ett antal topppresterande individer och lag. Men, den sammantagna bilden är att Sverige i den konkurrens som råder kommer att få allt svårare att hävda sig internationellt. Rapporten presenterar ett läge för svensk toppidrott där flera brister kan noteras. I arbetsgruppens analyser framgår sammanfattningsvis att:

1. Den sammantagna svenska internationella konkurrenskraften minskar (flera idrotters framgång i mästerskap).
2. ”Bredden på toppen”, mätt i antal individer i ett översta skikt (topp 50 eller topp 100) på världsrankingen, har minskat betänkligt i ett antal tidigare framgångsrika individuella idrotter.
3. Färre och färre talangfulla unga aktiva väljer att satsa mot världstopp.
4. Många toppaktivas sociala situation är ohållbar. Privatekonomin är svår, uppföljningen av hälsan är otillräcklig och en målinriktad satsning görs därför i alltför stor otrygghet.
5. Kompetenta och närvarande tränare saknas för flertalet unga aktiva i den mest kritiska utvecklingsfasen efter gymnasiet då kraftfull progression av träning/satsning är nödvändig och kritiska livsval behöver göras.
6. Nästan alla förbund/landslag har otillräckliga resurser för att genomföra och/eller utveckla önskad internationell verksamhet.
7. Inom många idrotter saknas nödvändig koppling till idrottsforskning som är tillräckligt bra, verksamhetsnära och användbar för toppidrotten. Detta

innebär i sin tur att det på flera områden råder brist på kvalificerat kompetensstöd till tränare och andra ledare.

8. Det svenska "centrala" stödsystemet för talangutveckling och satsning mot världstopp är osynkroniserat och otillräckligt för de flesta idrotter/aktiva.

En injektion med betydande resursförstärkning, inkluderande ett förstärkt stödsystem, är nödvändigt för att säkra och förbättra aktivas och förbunds/landslags förutsättningar att göra nödvändiga satsningar samt för att bibehålla/öka svensk idrotts internationella konkurrenskraft.

Bakgrund

Efter att arbetet med samordningen av elitidrottsstödet intensifierats under 2018 stod det för arbetsgruppen tämligen klart att svensk elitidrott, för att kunna hävda sig internationellt, är i behov av ett resurstillskott. Med anledning av detta beslutade RS och styrelserna i Sveriges Olympiska Kommitté (SOK) och Svenska Parasportförbundet och Sveriges Paralympiska Kommitté (SPK) under hösten 2018 om att inleda ett projektarbete kallat Samordnat Elitidrottsstöd 2.0. I inledningen av direktivet till Samordnat Elitidrottsstöd noteras:

Svensk idrott vill höja sin internationella konkurrenskraft. En utredning ska genomföras om hur ett framtida förstärkt elitidrottsstöd, kallat 2.0, ska finansieras, organiseras och operationaliseras för att bidra till att svensk idrott når fler idrottsliga framgångar internationellt. Elitidrottsstöd 2.0 ska via väsentlig resursförstärkning samt effektivt och kvalitativt arbete och stöd nå konkurrenskraftigare landslag och fler internationella medaljer. Utredningen ska besvara frågan vad som behöver göras för att nå resursförstärkningen och syftet.

Vidare ska utredningen belysa:

- Vilka intressenter bör/kan vara delaktiga i en framtida satsning? Finansiellt? Organisatoriskt? Operationellt? Vilka förutsättningar/krav ställer detta?
- Hur ser förutsättningarna ut för att få med flera intressenter i projektet? Vilka krav ställer detta?
- Vilka bärande idéer, strategiska val och vilken kärnverksamhet finns i andra framgångsrika länders satsningar? Vilka kan de viktigaste lärdomarna vara och hur kan dessa anpassas till den svenska kontexten?
- Utredningen ska också föreslå plan för processen framåt samt ge förslag på hur elitidrottsstöd 2.0 kan förverkligas och implementeras i svensk idrott.

Med detta som bakgrund är det tydligt att ett Samordnat Elitidrottsstöd 2.0 är något som går ”utöver” nuvarande elitidrottssatsning. Hur organisation och struktur för denna satsning ska se ut är en senare fråga men en viktig utgångspunkt torde vara att förutsättningar behöver skapas för att inkludera andra/flera intressenter än vad som idag är fallet. Detta för att komma åt andra/nya resurser, samt för att med hjälp av elitidrotten kunna möta behov som intressenter redan idag har, och som inte i dagsläget är möjliga att tillfredsställa med nuvarande form av elitidrottssatsning.

Utredningens arbetsgrupp (Hans Säfström, Parasport samt Peter Mattsson, Liselotte Olsson, Kina Westerwall och Peter Eriksson RF samt H-C Holmberg, Olle Anfelt och Peter Reinebo SOK) gav en första beskrivning och analys av läget inom svensk toppidrott och Sveriges internationella konkurrenskraft i en delrapport till Riksidrottsstyrelsen, SPK:s samt SOK:s styrelse i slutet på november 2019. Inför Riksidrottsstyrelsen, Parasportstyrelsen och SOK:s styrelse respektive sammanträden den i slutet av januari och början av februari 2020 föreligger nu utredningsgruppens hela rapport. Kompletteringar har jämfört med delrapporten gjorts avseende faktabakgrunden och analysen av nuläget men framförallt är en ny del, ett framtidsförslag, tillfogad som en konsekvens av analysen. Detta framtidsförslag, Samordnat Elitidrottsstöd 2.0, innebär

betydande resursförstärkning för den svenska toppidrotten, inkluderande ett förstärkt centralt stödsystem, för att bibehålla/öka svensk idrotts internationella konkurrenskraft.

Ett idrottsövergripande elitidrottsprogram

I Riksidrottsförbundets och SISU Idrottsutbildarnas verksamhetsinriktning antagen av RF- och SISU-stämmorna 2019 finns uppdraget att ta fram ett idrottsövergripande elitidrottsprogram, att beslutas av RF-stämman 2021, uttryckt som en av punkterna i styrelsens programförklaring. Elitidrottsprogrammet ska fortsätta utvecklingen av det samordnade elitidrottsstödet för att optimera varje organisations kompetens och resurser, samt se över förutsättningarna för en förstärkt elitidrottssatsning och formulera ett nytt idrottsövergripande elitidrottsprogram. Dessutom ska elitidrottsprogrammet tydliggöra hur idrottsrörelsen ska samverka med akademien för att utveckla satsning på idrott (dubbla karriärer) och elitidrottsnära forskning samt tränar- och utbildningsinsatser.

I det fortsatta arbetet är Samordnat Elitidrottsstöd 2.0 och det idrottsövergripande elitidrottsprogrammet att betrakta som ett och samma. Detta då elitidrottsprogrammet handlar om just en "förstärkt elitidrottssatsning". Ett kommande elitidrottsprogram bör, som arbetsgruppen ser det, identifiera långsiktiga mål, förhållningssätt och fokusområden samt peka på vägar till målet för att öka svensk idrotts internationella konkurrenskraft.

Svensk elitidrott – humlan som inte kan flyga, men gör det ändå!

En internationell grupp av forskare med belgaren Veerle De Boscheer i spetsen publicerade 2007 den första versionen av en studie kallad SPLISS¹. I denna analyserade man vilka faktorer som ligger till grund för idrottsliga framgångar i olympiska sammanhang. Forskarna rapporterade att så kallade "makro-faktorer" (antal invånare, välstånd, politiskt system, kulturella faktorer samt religion i landet) förklarar över 50% av landets internationella idrottsframgångar. Detta borde, sett till vår relativa litenhet avseende dessa makro-faktorer utesluta Sverige från många av de sammanhang där vi lyckas prestera på hög nivå. Gång efter annan noteras dock att Sverige, bland annat i idrott, presterar över vad som rimligen skulle kunna förväntas. Faktum är att detta, som konstaterat av dåvarande president Barack Obama (2016) tycks gälla för flera nordiska länder.² Troligt är att orsakerna till detta står att finna i något som skulle kunna benämnas den svenska modellen, eller kanske till och med den nordiska modellen. Det är den som ger möjligheten till många att få prova, både många gånger och många olika aktiviteter. Inom idrotten har strävan efter mångfald, geografisk spridning och socioekonomisk jämlikhet länge varit viktiga grundbultar i idrottsrörelsens verksamhet. I tidiga åldrar möjliggör det ideella ledarskapet en verksamhet som samlar både aktiva och ledare från många olika håll i samhället, med erfarenheter från vitt skilda områden, i idrotten till en jämförelsevis låg kostnad. Genom offentliga subventioner, lagar och tjänster finns tillgång till idrottsanläggningar, mark (allmansrätt), sjukvård – och via folkrörelsemodellen blir det naturligt att nästan hela årskullar av barn någon gång

¹ Bosscher, Veerle & De Knop, P & Van Bottenburg, Maarten. (2007). *An international comparison of elite sport policies in six countries*. 40. 20-26.

² USA Today, 13 maj 2016, <https://eu.usatoday.com/story/news/politics/2016/05/13/obama-nordic-leaders-summit-punch-above-their-weight/84330852/>

passerar idrottsföreningen. Svensk idrott är mer jämställd än idrotten i andra länder, pojkar och flickor tränar oftare tillsammans och föräldrar till både pojkar och flickor stöttar sina barns idrottande. Det ledarskap som möter den unge idrottaren är humant och byggt på sunda, mänskliga värderingar. I denna mylla föds ambitioner, både när det gäller prestation, men kanske framför allt när det gäller att göra vårt bästa. Resurserna är ofta knappa men med många händer, och insatser från personer med varierande bakgrund, är det självklart att göra så mycket som på något vis går av de förutsättningar som finns. Så föds svensk idrotts egen ”grit”, det som Angela Duckworth³ definierade som ”uthållighet och passion för långsiktiga mål”.

”En global idrottslig kapprustning”. Detta är ett begrepp som syns allt oftare under de senaste 10–20 åren. Ursprunget är ett antal jämförande studier av elitidrottens villkor och förutsättningar i olika länder som visar på några trender. Den första visar att konkurrensen ökat och ökar på den internationella elitidrottsarenan. Fler länder deltar samtidigt som allt fler länder uppnår så kallad medaljkapacitet. Den andra trenden visar att många nationer mött den ökande konkurrensen med systematiska och intensifierade metoder för att stärka sina elitidrottares förutsättningar att lyckas i internationella tävlingsomgångar. Framst gäller detta olympiska och paralympiska idrotter men även vissa icke-olympiska idrotter omfattas av utvecklingen⁴. Satsningarna har möjliggjorts genom ytterligare tillförande av ekonomiska medel från både stat och kommersiella sponsorer.

Sverige och elitidrotten

Sett ur ett historiskt perspektiv är Sverige en av de främsta idrottsnationerna genom tiderna. Sverige har sedan de första olympiska spelen 1896 samlat 612⁵ medaljer fördelade på 191 guld, 197 silver och 224 brons vilket sammantaget placerar Sverige som sjunde bästa nation genom tiderna. Många av medaljerna, framförallt på sommarspelen, har dock tagits i de tidiga spelen och Sveriges sjundeplacering på totallistan speglar inte riktigt Sveriges nuvarande prestationsnivå som elitidrottsnation. Sett till dagens internationella konkurrens ligger Sverige längre ner på listan. I de globala rankingar som publiceras av olika organ, däribland Greatest Sporting Nation⁶ och World Sport Ranking⁷ ligger Sverige på 15 respektive 16 plats avseende 2018 års ranking (i den nyligen publicerade Greatest Sporting Nation för 2019 är Sverige nummer 14). Dessa rankingar bygger på internationella resultat från ett 100-tal olika idrottsgrenar, både olympiska och icke-olympiska. Idrotterna graderas i förhållande till varandra bland annat beroende på hur globala idrotterna är. Rankinglistan som tas fram av Greatest Sporting Nation har funnits sedan 2008 och på den listan har Sverige sedan dess pendlat mellan plats 11 och plats 19. Således verkar Sverige ha etablerat sig som en av världens 20 främsta idrottsnationer. Räknat per capita rankas Sverige 2019 på sjätte plats, efter Norge, Jamaica, Nya Zeeland, Slovenien och Schweiz.

³ Duckworth, A. L., Peterson, C., Matthews, M. D., & Kelly, D. R. (2007). *Grit: Perseverance and passion for long-term goals*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92(6), 1087-1101.

⁴ Norberg, J. et. al. (2011). För framtidens segrar – en analys av det svenska elitidrottssystemet.

⁵ https://sv.wikipedia.org/wiki/Lista_%C3%B6ver_olympiska_spelens_medalj%C3%B6rdelning

⁶ <http://www.greatestsportingnation.com/>

⁷ <https://www.worldsportranking.com/>

De tämligen höga svenska placeringarna det senaste året beror framförallt på goda resultat inom alpin skidåkning, freestyle skidåkning, fotboll, friidrott, handboll, ishockey, längdskidåkning, orientering, simning och skidskytte. Även skytte, golf, segling och kanot har de senaste åren bidragit till Sveriges placeringar. Tendensen de senaste åren är att fler och fler rankingpoäng har bärgats av de kvinnliga idrottarna vilket inte minst märks i de olympiska spelen.

En jämförelse med de nordiska länderna visar att Sverige klarar sig bra i förhållande till övriga. Norge har tack vare sin kraftigt dominerande vinteridrott passerat Sverige i internationella rankingar, medan Danmark och Finland ligger några placeringar efter. En analys som är gjord häromåret av Michael Anderson, tidigare chef på Team Danmark, avseende vilken nation i Norden som är bäst på elitidrott säger följande om Sverige:

“Sweden is among the world's three best sporting nations (per capita). It is worth noting that Sweden's performance in the Olympic sports since the Millennium has fallen behind and there is definitely an untapped potential for Sweden in several summer sports. Based on recent years' results in winter sports there is reason to believe that Sweden will find it increasingly difficult to maintain their position. This would require that they won 15 (nota bene: idag vet vi att det blev 14) or more Olympic medals at the upcoming Pyeongchang 2018. The results at Tokyo 2020 will show if Swedish elite can re-establish the position as Scandinavia's best nation at the Summer Olympics from Denmark.”

Sammantaget ger detta en bild över Sverige som en historiskt stark idrottsnation som i ett internationellt perspektiv placerar sig högt. Det finns dock vissa oroande signaler om att den långsiktiga konkurrenskraften är på väg att försämrats sett till resultaten och deltagande i en rad olika idrotter. Av de ovan nämnda idrotterna hävdar sig Sverige bra i orientering, längdskidåkning och fotboll. I synnerhet gäller det på damsidan. Övriga idrotter såsom golf, simning, ishockey och alpin skidåkning har en klart försämrad resultatnivå.

För sju år sedan hade Sverige totalt sett 13 spelare (8 herrar och 5 damer) bland de 100 bästa på världsranking i golf⁸. Idag är motsvarande siffra 3 (2 herrar och 1 dam) och ingen är i närheten av topp 10. Från att under många år haft Anna Nordqvist och Henrik Stenson som främsta fanbärare, efter Annika Sörenstam och Jesper Parnevik-eran, har inte tillväxten inom svensk golf varit i närheten av tidigare årgångar.

En världsstjärna som fortfarande presterar på yppersta nivå är simmaren Sarah Sjöström. Hon är dock i dagsläget tämligen ensam. Vid sim-VM i Sydkorea 2019 skickade Sverige en rekordliten trupp som enbart bestod av 7 deltagare jämfört med ett snitt på 15 aktiva de senaste sju långbanmästerskapen.

Även inom ishockey finns det vissa orostendenser. De svenska herrarna rankas tämligen högt och fortsätter att producera många spelare till NHL medan de svenska damerna degraderas till B-gruppen och har successivt sedan de olympiska framgångarna i början av 2000-talet sakta tappat mark.

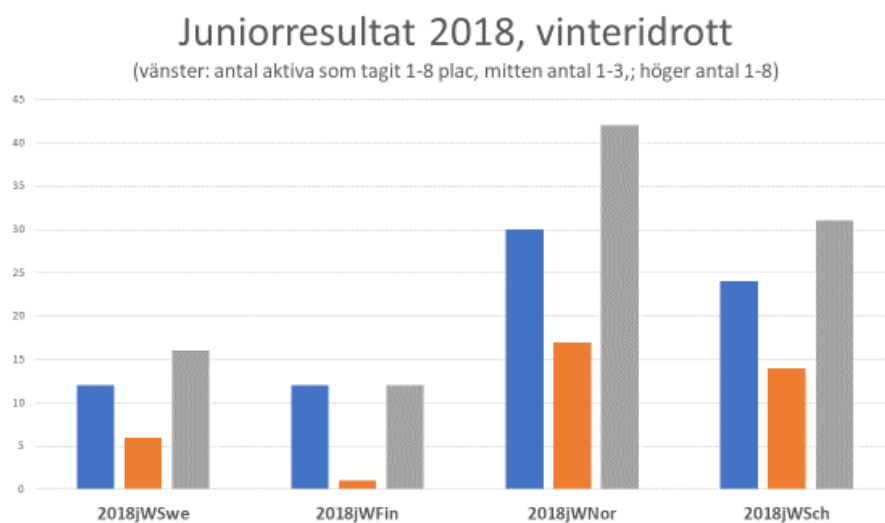
---

⁸ <http://www.owgr.com/about?tabID=%7bBBE32113-EBCB-4AD1-82AA-E3FE9741E2D9%7d> och <https://www.wwgr.net/Rankings/2019-11-03>

Den alpina skidåkningen tycks också ha vissa svårigheter. Antalet herrar (3 st) på topp 100-listan för säsongen 2018–2019 var den lägsta på nästan 20 år och även om damerna (8 st) håller hög nivå så valde Sveriges bästa kvinnliga åkare de senaste åren, Frida Hansdotter, att avsluta sin karriär efter säsongen 2018–2019. På herrsidan fortsatte Sveriges bäst rankade åkare, André Myhrer, en säsong till men därefter är återväxten tunn. Mattias Hargin, Sveriges tredje bäst rankade åkare avslutade även han sin karriär 2019.

Utöver dessa idrotter finns det några exempel på mindre kommersiella idrotter som varit på gång men kraftigt backat de senaste 3–4 åren. Här återfinns bland annat fäktning som inte längre har någon fäktare på dam- eller herrsidan topp 100. De hade fyra damer topp 100 för fyra säsonger sedan. Även konståkningen har haft en liknande utveckling även om de behåller aktiva på topp 100-listan. Det är dock samma individer som för fyra-fem år sedan och deras individuella ranking har försämrats.

I olympiska idrotter, fångat i den tyska databasen Bikila⁹, kan en möjlig förklaring till att få ”nya” aktiva verkar ta steget upp till toppnivån spåras som att Sverige har färre junioraktiva som gör toppresultat i juniorsammanhang. Som synes av nedanstående figurer gäller det både vinter- och sommaridrott. Liksom på seniorsidan tycks de svenska idrottarna dock vara duktiga på att prestera då det gäller, det vill säga även från färre aktiva får vi förhållandevis många medaljer.

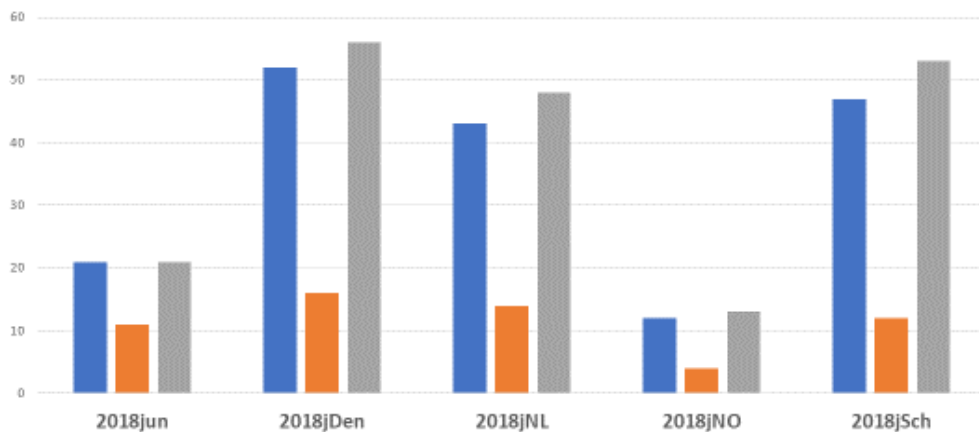

Figur 1: Antal aktiva på placering 1-8, antal medaljer samt antal 1-8 placeringar totalt sett. Olympiska vinteridrott

⁹ Från Dr Hartmut Sandner, Institute for Applied Training Science, Leipzig (IAT)

Juniorresultat 2018, sommaridrott

(vänster: antal aktiva som tagit 1-8 plac, mitten antal 1-3,; höger antal 1-8)

Figur 2: Antal aktiva på placering 1-8, antal medaljer samt antal 1-8 placeringar totalt sett. Olympisk sommaridrott.

Figur på nästa sida visar ett urval av idrotters prestationer i förhållande till världsrankingen. Rött indikerar en sämre bästaplacering på världsrankingen idag (senaste tre åren) jämfört med åren 2009–2011 (i vissa fall annat referensår då inte statistik/världsranking funnits tidigare), gult en placering på samma nivå och grönt en förbättrad placering. Detsamma gäller för antalet på topp 100 (i vissa fall annat spann på grund av idrottens storlek).

Gren	Dam/Herr	Utveckling världstopp	Utveckling antal i världstopp
Alpin skidåkning	Dam	●	●
Alpin skidåkning	Herr	●	●
Badminton (från 2012)	dam	●	●
Badminton (från 2012)	herr	●	●
Bordtennis	dam	●	●
Bordtennis	herr	●	●
Dressyr	mixed	●	●
Fäktning Värja	dam	●	●
Fäktning Värja	herr	●	●
Golf	Dam	●	●
Golf	Herr	●	●
Hoppning	mixed	●	●
Konståkning	dam	●	●
Konståkning	herr	●	●
Landsvägscykel	herr	●	●
landsvägscykel	dam	●	●
Längdskidor (topp 50)	dam	●	●
Längdskidor (topp 50)	herr	●	●
Mountainbike	dam	●	●
Mountainbike	herr	●	●
Orientering (från 2014)	dam	●	●
Orientering (från 2014)	herr	●	●
Recurve (från 2016)	dam	●	●
Recurve (från 2016)	herr	●	●
Shorttrack (topp 50)	dam	●	●
Shorttrack (topp 50)	herr	●	●
Simhopp (topp 50)	dam	●	●
Simhopp (topp 50)	herr	●	●
Skicross	dam	●	●
Skicross	herr	●	●
Skidskytte (topp 50)	dam	●	●
Skidskytte (topp 50)	herr	●	●
Kanot 200 m, 1000 m (från 2011, topp 50)	dam	●	●
Kanot 200 m, 1000 m (från 2011, topp 50)	herr	●	●
Squash (från 2014)	dam	●	●
Squash (från 2014)	herr	●	●
Tennis	Dam	●	●
Tennis	Herr	●	●

Figur 3: Utveckling urval av idrotter 2009–2019 avseende positioner på världsrankingen.

För att bredda bilden inkluderas även ett antal idrotter, inklusive några lagidrotter, där inte världsrankingen åtminstone hittills (förutom fotboll) haft någon signifikans för att bedöma slagstyrkan på aktuellt landslag. Utan här har antalet medaljer/placeringar på mästerskap (EM och VM) samt deltagande i VM fått utgöra bedömningsgrunden.

SF	Gren	Dam/Herr	Utveckling placering VM/EM	Utveckling deltagande
Basketförbundet	Basket	dam	●	LAGIDROTT
Basketförbundet	Basket	herr	●	LAGIDROTT
Fotbollförbundet	Fotboll	dam	●	LAGIDROTT
Fotbollförbundet	Fotboll	herr	●	LAGIDROTT
Ishockeyförbundet	Ishockey	dam	●	LAGIDROTT
Ishockeyförbundet	Ishockey	herr	●	LAGIDROTT
Volleybollförbundet	Volleyboll	dam	●	LAGIDROTT
Volleybollförbundet	Volleyboll	herr	●	LAGIDROTT
Brottningsförbundet	Brottning-grek rom	dam	●	●
Brottningsförbundet	Brottning-grek rom	herr	●	●
Friidrottsförbundet	Friidrott	dam	●	●
Friidrottsförbundet	Friidrott	herr	●	●
Simförbundet	Simning	dam	●	●
Simförbundet	Simning	herr	●	●

Figur 4: Utveckling urval av idrotter 2009 - 2019 avseende resultat på EM/VM samt deltagande på VM i individuella idrotter.

Sammantaget visar dessa figurer att det finns en del glädjeämnen och ett antal idrotter som verkar bibehålla sin konkurrenskraft över tid. Det är dock flera idrotter där både den bästa rankingen försämrats och antalet individer i slagkraftig position har minskat.

Även om det statistiska underlaget är betydligt mera begränsat inom paraidrotten (se mera utförligt avsnittet om Paralympics nedan) är det väldigt tydligt att Sverige även här var tidigt framgångsrikt. En orsak till detta är att Sverige ända fram till runt 1980 samlade människor med funktionsnedsättning till institutioner¹⁰, åtskilda från övriga samhället. Här erbjöds gott om idrottsliga aktiviteter för målgrupperna. Då dåvarande handikappidrotten startade på allvar, och det första Paralympics arrangerades, hade svenska idrottare med funktionsnedsättning därför ett stort försprång. Detta har nu hämtats upp av andra länder och deras satsningar.

Förutsättningarna för att bli toppidrottare med funktionsnedsättning i Sverige idag tycks ytterligt svåra. Till att börja med är det tio gånger vanligare med dålig hälsa bland personer med funktionsnedsättning än hos övriga befolkningen, till stor del förklarad av att andelen som är fysiskt aktiva är betydligt lägre. För individer som är beroende av färdtjänst är antalet resor så begränsade att de inte räcker för att ta sig till och från träning, utöver de vardagsresor som de är tilldelade. Individer som har behov av hjälpmedel ser dessa begränsade till enbart vardagssituation och inte till det som behövs för att vara aktiv i en idrott. Likadant för personer som är i behov av ledsagning där antalet timmar är så begränsade att det inte är möjligt att få den hjälp som behövs för att kunna genomföra träning och tävling. Samtliga dessa faktorer innebär så stora såväl ekonomiska som praktiska hinder att personer med funktionsnedsättning väljer bort fysisk aktivitet. För de som trots hindren väljer att satsa elitmässigt åtgår enorma resurser för att lösa den logistik som krävs vilket begränsar möjligheten till träning och den vila som behövs för att fullt ut konkurrera.

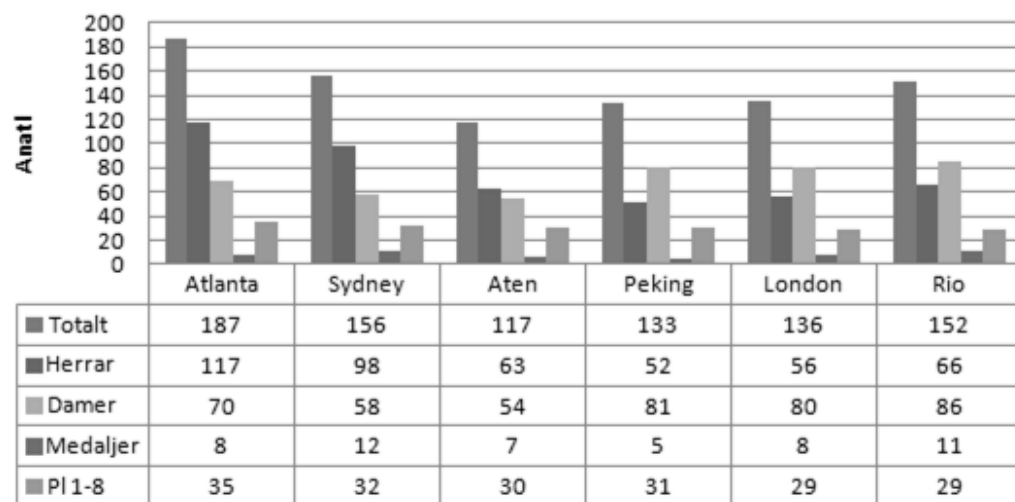
Historiskt sett har inte den svenska staten fördelat utpekade resurser till elitidrotten förutom ett stöd till olympiskt och paralympiskt deltagande. Med statens goda minne har

¹⁰ <https://www.nordiskamuseet.se/artiklar/kort-historik-om-funktionsnedsattning>

dock dåtidens och nutidens SF-stöd kunnat nyttjas till förbundens verksamhet där elitidrotten ofta stått för en betydande del. Det var först efter en överenskommelse 1998 mellan SOK, regeringen och näringslivet som staten avsatte öronmärkta pengar i regleringsbrevet till en talangsatsning vilket initialt inkluderade ett stöd till SOK och efter något år följdes av ett stöd också till (dåvarande) Svenska Handikappidrottsförbundet och Sveriges Paralympiska Kommitté. Talangsatsningen fanns i denna form under drygt 10 års tid, innan den blev en del av det samlade elitidrottsstödet. Detta skedde 2009 då regeringen beslutade om att avsätta 212 miljoner kronor från Svenska Spel för en särskild flerårig, idrottsövergripande, satsning (2009–2013) på elitidrotten. Under denna period justerade även riksdagen idrottsförordningen genom att addera att *“statsbidrag får även stödja verksamhet som stärker idrottsutövares internationella konkurrenskraft”* i syftet med statsbidraget. Sett till den senaste 10-årsperioden har stödet som använts för att utveckla elitidrotten (stöd till SF) inom det samlade statsanslaget inte förändrats markant utan utgör för 2018 ca 5 %¹¹ av samtliga utbetalda stöd.

Sverige i Olympiska spel

Sverige är ett av ett tjugotal länder som satsar på både sommar och vinter-OS vilket är en utmaning för ett litet land. Det syns en vikande trend inom herridrotten med färre manliga deltagare, framförallt på sommarsidan. Samtidigt står sig Sverige starkt på damsidan och tar numera fler medaljer här än på herrsidan.

Figur 5: Historik över truppstorlek (exklusive lagidrotter), medaljer och 1-8 placeringar i sommar-OS sedan 1996

Vid senaste spelen i Sydkorea blev Sverige bästa nation, sett till damresultaten. Samtidigt börjar en vikande trend på herrsidan bli tydlig även inom vinter, kanske bäst illustrerad av de försämrade resultaten inom längdskidåkning. Givetvis kan detta vara en tillfällighet på grund av generationsskifte inom landslaget. Men, liknande tendenser går att se även i andra idrotter.

¹¹ I denna summa inräknas inte stödet till olympiskt och paralympiskt deltagande.

Längd	2002	2006	2010	2014	2018	Totalt
Herrar	1	4	4	7	0	16
Damer	0	1	3	4	6	14
Totalt	1	5	7	11	6	30

Tabell 1: Svensk medaljfördelning herrar och damer, längdskidåkning

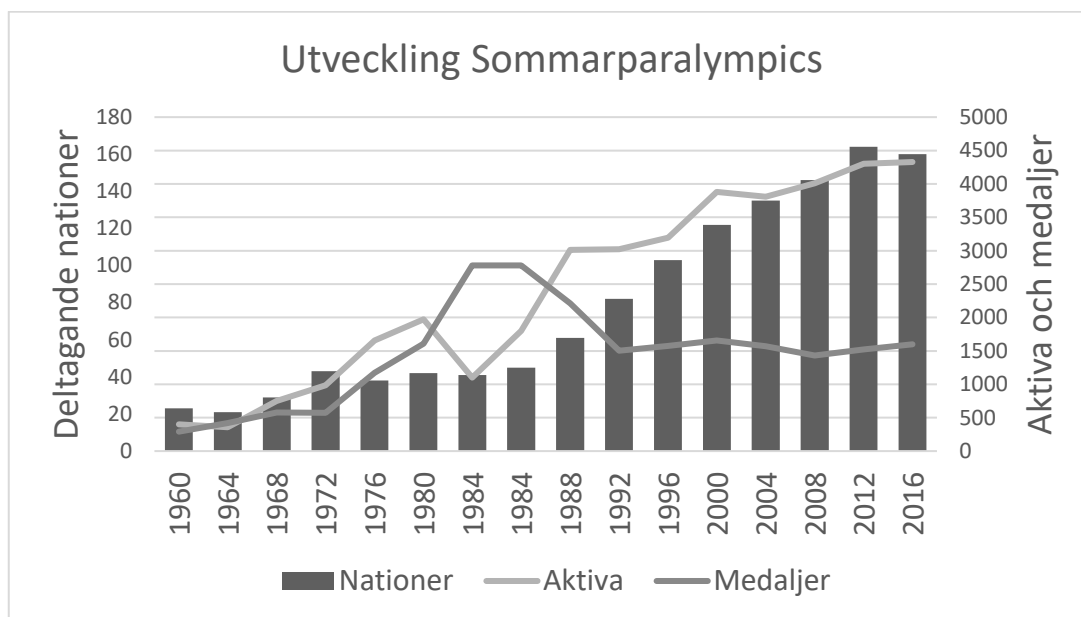
Sverige håller upp storleken på trupperna såväl på sommar- som vintersidan. Samtidigt syns att vi startar i färre grenar. På vintersidan är antalet grenar som vi har tävlande i betydligt färre än för tio-femton år sedan. Det ser med andra ord ut som att vi har fler startande men i färre antal idrotter/grenar. Detta samtidigt som det totala antalet grenar stadigt ökar på OS-programmet.

	2002	2006	2010	2014	2018
Sverige	60	56	50	40	43
Norge	56	57	58	66	
Schweiz	61	55	58	62	

Tabell 2: Svenska starter i respektive OS, uttryckt i procent av det totala antalet grenar

Sverige i Paralympiska spel

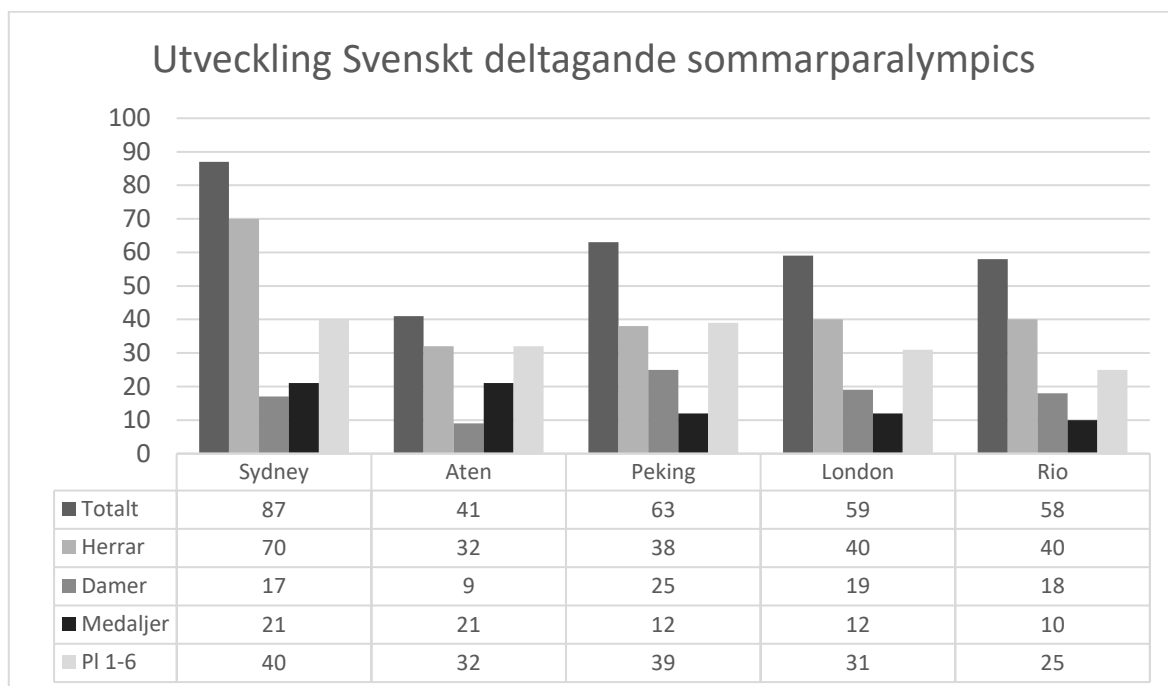
Vid starten av de paralympiska sommarspelen för 60 år sedan var Sverige en av förhållandevis få nationer som deltog. Det gjorde att Sverige tidigt erövrade många medaljer. Från och med Seoul 1988 genomförs Paralympics i direkt anslutning till OS och från dessa spel kan man se en markant ökning av såväl deltagande nationer som antalet aktiva. Samtidigt minskade antalet utdelade medaljer då klassificeringssystemet förändrades vilket innebär färre medaljevent. Tack vara Sveriges tidiga framgångar ligger vi på tionde plats i den totala medaljligan på sommarspelen med 225 guld och totalt 608 medaljer. Men med den markant ökade konkurrensen har resultaten försämrats med tiden.

Figur 6: Antal nationer, aktiva och antal tillgängliga medaljer i Paralympiska sommarspel

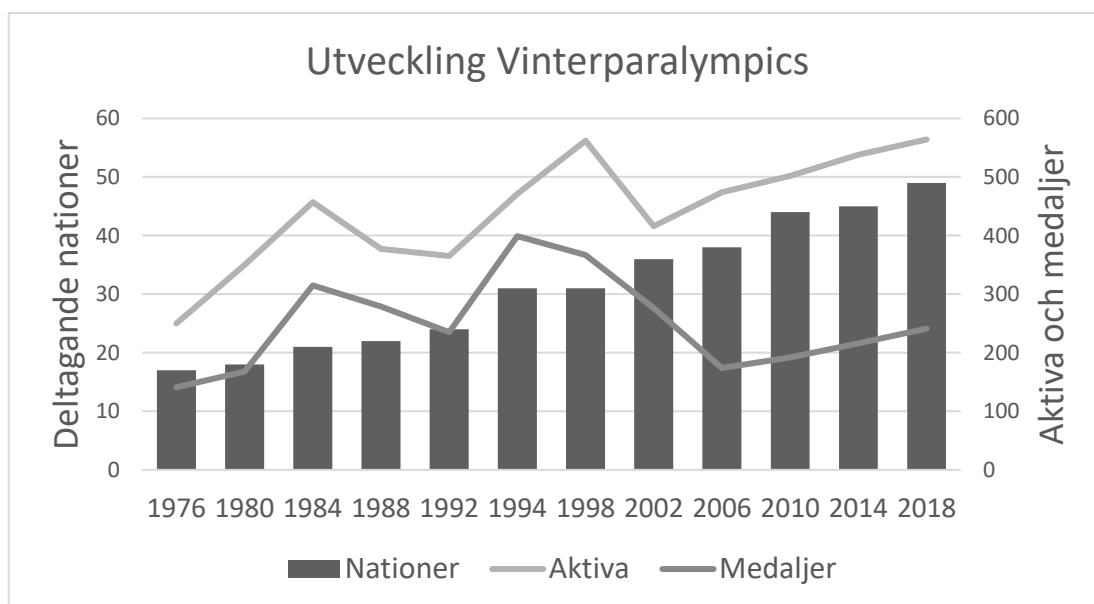
Sett till senare tiders utveckling på sommarspelen kan noteras att Sverige minskat både antal medaljer och topp 6 placeringar. Även detta är en klar effekt av att många andra länder markant har ökat sin satsning på den paralympiska idrotten. De paralympiska trupperna har större andel män än de olympiska trupperna vilket förklaras av att det finns färre grenar och medaljmöjligheter för kvinnor än för män. Den Internationella Paralympiska Kommittén (IPC) driver dock förändring och har som mål att till Tokyo ha nått jämställdhet. För Sveriges del vann kvinnorna 7 av de 10 svenska medaljerna i Rio.

Figur 7: Deltagare, antal medaljer och placeringar 1–6 för Sverige i Paralympiska sommarspel

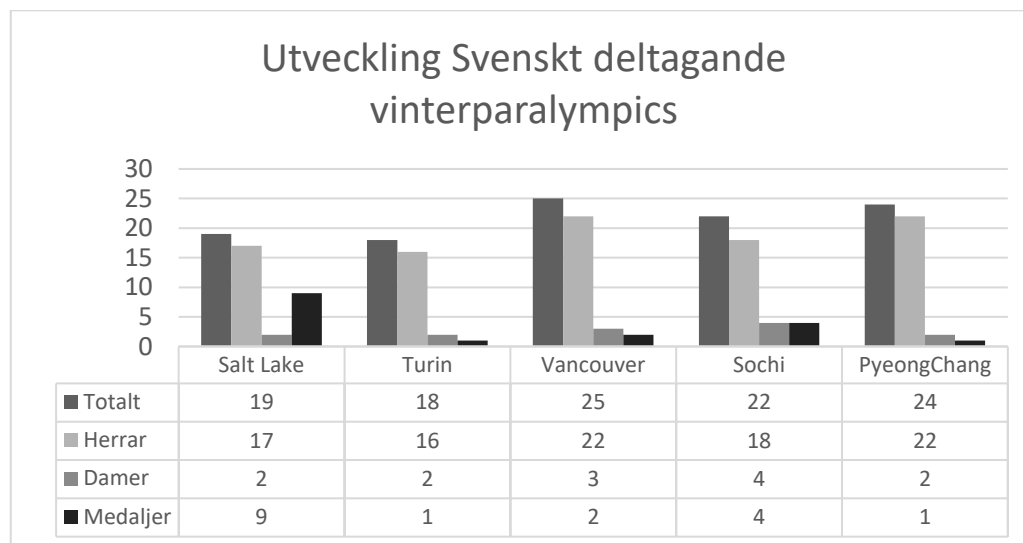
Ser vi till vinterspelen är historien betydligt kortare då de första spelen genomfördes 1976. Även här är det tydligt hur antalet medaljer som delas ut minskat markant mellan 1994 och 2006 trots att flera nya grenar tillkommit. Orsaken är att fler klasser slagits ihop och därmed markant ökat konkurrensen samt bidragit till betydligt tuffare villkor att kvala in till spelen. Från 2006 till 2018 har dock antalet tillgängliga medaljer ökat något, om än inte i takt med ökningen av antalet aktiva.

Figur 8: Antal nationer, aktiva och antal utdelade medaljer i Paralympiska vinterspel

Även för andra nordiska länder går att se hur medaljflödet har minskat på senare tid. Norge toppar dock medaljliga totalt sett med Finland på 6:e plats och Sverige på en tolfte plats. Även Norge och Finland har dock tappat rejält på sistone.

Sveriges trupper i vinterparalympics är betydligt mindre än vid sommarspelen. Vad gäller könsfördelningen på vinterspelen så är den än skevare. En stor del i detta är att paraishockeyn procentuellt är en stor idrott som enbart finns för herrar.

Figur 9: Deltagare och antal medaljer för Sverige i Paralympiska vinterspel

Omvärldsperspektivet

Sedan en tid finns det tecken på att många länder i världen lägger allt större vikt vid elitidrottsframgångar, och då företrädesvis olympiska och paralympiska resultat. I forskningen om utvecklingstendenser inom internationell elitidrott används begreppet "global kapprustning" (De Bosscher, et. al, 2008) för att fånga den ökade konkurrens som uppstått i takt med att allt fler länder satsat allt större resurser i syfte att tillförsäkra sig medaljer och framträdande positioner i internationella tävlingssammanhang. I syfte att närmare studera vad andra länder gör i sina satsningar har några länder valts ut.

- Storbritannien – det land som gjort störst framsteg i olympiska och paralympiska sammanhang på senare år.
- Kanada – som initierade sin satsning (inom ramen för Own The Podium) inför hemmaspelen 2010.
- Danmark – som med Team Danmark skapat ett nytt koncept i en egen organisation för elitidrottsstöd.
- Schweiz – som i population påminner om Sverige och dessutom presterar ungefär i paritet med Sverige.

Storbritannien

- Har en budget på ca 1,7 miljarder kr/år från statliga medel och lotteripengar. Satsningen är i dagsläget säkrad till 2021.

- Riktat in stödet på talang- och elitutveckling samt stora mästerskap/"major events" (internationella tävlingar) i landet.
- Har som övergripande vision att inspirera nationen, "Inspire a nation" och att skapa internationell respekt, genom olympiska och paralympiska medaljer.
- Bygger sin satsning runt principen "no compromise", innebärandes att den som bedöms ha förutsättningar att ta en medalj ska kunna göra allt som krävs. Annars satsar man inte.
- Jobbar ingående med så kallade "performance advisors" som närmaste kontakt med förbundens elitidrottsliga ledning (performance director). Dialogen är tämligen enkel och bygger på tre frågor 1) vilka är er medaljkandidater? 2) vad behöver de göra för att ta medalj? 3) vad kostar detta? Den som är "performance advisor" gör en investeringsrekommendation som sedermera beslutas av högre instans (styrelse).
- Satsat mycket på English Institute of Sport med välutbildade experter och forskning inbäddad i förbundens verksamhet.
- Omfattande "Athletes Personal Award" som täcker levnadsomkostnader för aktiva. Räknas av mot individens egna intäkter men först från en inkomst på 65 000 GBP (ca 800 000 kr).

Kanada

- Budget på 500 miljoner kr/år.
- Stödet kanaliseras till coaching/tekniskt ledarskap, träning och tävling, idrottsvetenskap och idrottsmedicin (sports science and sport medical support) som organisationsutveckling och organisationskapacitet för att leda och driva ett effektivt "high performance program".
- Visionen är "For Canada to be a world leader in sport (olympisk och paralympisk idrott).
- Jobbar med vad man kallar "podium excellence" vilket motsvarar stöd till de bästa, med kapacitet att ta medalj, samt "system excellence" som framför allt handlar om att utveckla system som över tid kan utveckla aktiva.
- Sätter stor stolthet i devisen "Don't tell us – show us!" innebärande stort fokus på faktaunderbyggda analyser för att motivera satsningar.
- Individuellt ekonomiskt stöd till 489 aktiva (strong, moderate and dark horse) som uppdateras 3 ggr/år.
- Styr förbunden via ingående inblandning vid anställningen av så kallade "high performance directors" där man också är med och finansierar.
- Den ekonomiska stöttningen är inriktad på att utgöra ett "award, not reward", dvs det ska möjliggöra en satsning i en idrott, och/eller för en idrottare, där det finns potential för toppresultat.
- Own the podium, den organisation som utgör elitidrottsstödet, har inga egna pengar att fördela utan ger "funding recommendations" som Sport Canada verkställer.

Danmark

- Budget på 250 miljoner kr/år som i princip bara satsas på sommaridrotter.

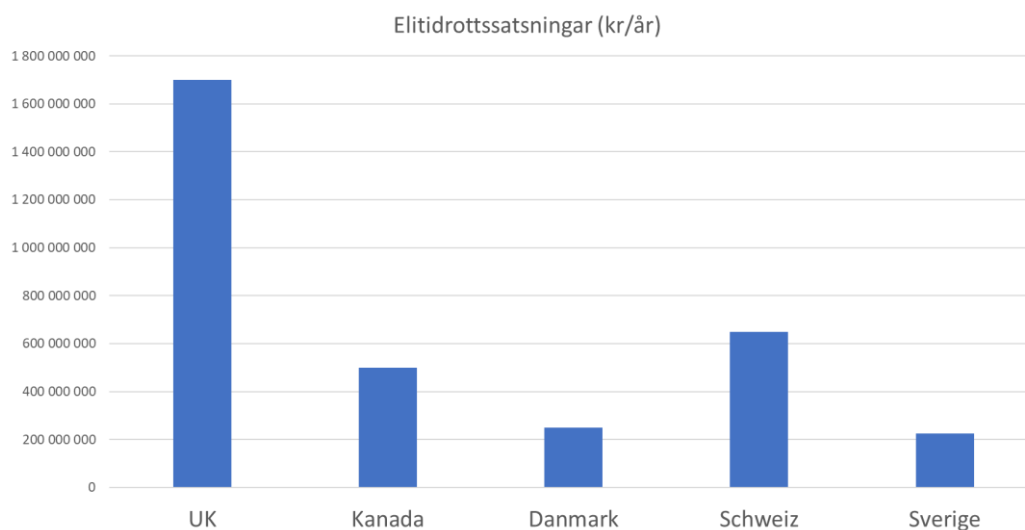
- Övergripande mål är att utveckla elitidrott med socialt stöd samt att vara topp 5 i världen bland länder med mindre än 10 miljoner invånare.
- Stödet inriktas på innovation, resurser och samspel (med förbund, aktiva, tränare).
- Till grund för stödet till förbunden ligger en Masterplan (disciplinanalys) utifrån vilken stödet beslutas.
- Satsar, via Team Danmark, på 25 förbund varav 8 kategoriseras som världsklassförbund och 17 som elitförbund, baserat på förbundens prestationer.
- Ger stöd till 450 aktiva (carded athletes) i en elitgrupp och en världsklassgrupp samt utöver det en bruttogrupp som får del av viss service och vissa tjänster (dock ej några medel).
- Är en fristående organisation med en styrelse tillsatt av kulturdepartementet.

Schweiz

- Har en budget på 650 miljoner kr/år.
- Målet är att stärka idrottsliga resultat.
- Arbetar genom förbund, snarare än mot aktiva direkt. Vill vara en "critical friend" som bidrar till utveckling.
- Kategoriserar förbund med ett omfattande och komplicerat poängsystem.
- Ställer krav på tränarutbildning för att idrotter ska få del av pengar.
- Har väldigt många "carded athletes". 650 i den främsta satsningen och totalt hela 1700 stipendier.
- Finns en koppling till militären där elitidrottsaktiva i satsningen kan ha en anställning.
- Har flera centrumbildningar med ett tydligt nationellt centrum i Magglingen. Kan sägas motsvara kombinationen GIH och Bosön, med ett nära samarbete med idrotten.

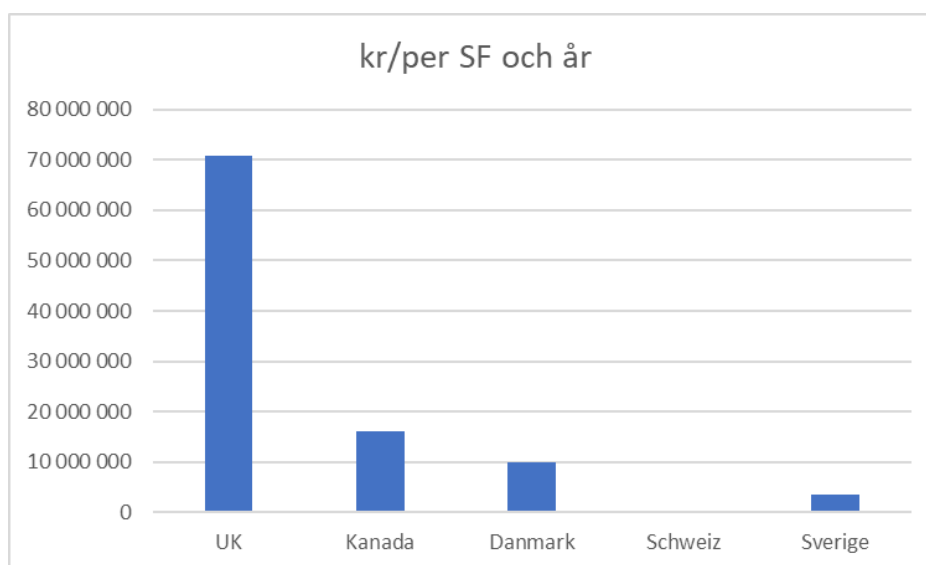
Ekonomisk jämförelse

Sett till den totala ekonomin är det tydligt att den svenska elitidrottssatsningen i sammanhanget är tämligen modest. Figuren nedan visar på skillnaderna.

Figur 10: Studerade länders totala satsningar i kronor per år.

Om man istället analyserar satsade kronor per förbund och år blir skillnaden ännu större. Detta då andra länder prioriterar hårdare, och väljer ut ett färre antal förbund/idrotter som man satsar på (Schweiz har inte givit någon information om hur många förbund som ingår i satsningen).

Figur 11: Satsade kronor per det antal förbund som satsningen omfattar per år.

Mot bakgrund av dessa siffror tycks det tydligt att Sverige behöver en ny injektion – ett rejält lyft när det gäller ekonomiska resurser till elitidrott. Tilläggas kan att det finns viss variation avseende vilken, om någon, satsning länderna gör på idrott för personer med respektive utan funktionsnedsättning. Storbritannien är den nation som gör minst skillnad på olympisk och paralympisk idrott.

Norge

Även om arbetsgruppen inte gjort ett specifikt besök i Norge har vi nära relationer med Olympiatoppen vilket gett möjligheten att ändå beskriva Norges satsning på tämligen ingående sätt. Norge är förmodligen också, tillsammans med Danmark och Holland, det land som i såväl struktur som upplägg mest liknar Sverige, även om Olympiatoppen har ett tydligt specifikt uppdrag (beslutat av NIF:s årsmöte samt inkluderande det olympiska och paralympiska uppdraget) och även rent organisatoriskt skiljer sig från den svenska modellen.

- På uppdrag av Norges Idrottsförbund har Olympiatoppen ansvar för prestationsutveckling inom norsk idrott i samspel med specialidrottsförbunden. Olympiatoppen har en tydlig vision: Man ska leda och träna bäst i världen. Olympiatoppen kvalitetssäkrar, utmanar och stödjer toppidrotten för särskilt utvalda förbund och idrotter.
- Mål: Topp 3 inom vinternationer (Topp 10 Paralympics) och Topp 25 på sommarsidan (Topp 30 Paralympics)
- För att få samarbeta med Olympiatoppen och vara ett utvalt förbund skall förbunden 1) ha ansvaret för sin toppidrott, 2) ha strategier av hög kvalitet som gör det möjligt att uppnå höga mål, 3) ha konkreta utvecklings- och resultatmål för sitt toppidrottsarbete från väl genomarbetade målprocesser och 4) ha organiserat sitt toppidrottsarbete under en tydlig toppidrottsledning.
- Olympiatoppen gör tydliga fyraårsplaner med förbunden med tydlig inriktning på att OS är målet i cykeln. En coach från Olympiatoppen är primär kontakt och processledare i detta arbete.
- Det finns tydliga kriterier för vilka SF som Olympiatoppen ska samarbeta med och vilka konsekvenser det innebär att göra det. I dessa ingår bland annat krav på förbundets toppidrottsstrategi, organisation/landslagsmodell, kompetens, träningskvalité och dokumentation. Särskild vikt läggs vid samspel mellan SF och Olympiatoppen. Det är frivilligt att samarbeta med Olympiatoppen, ingen "rättighet", tvärtom ställs höga krav på de SF som valts ut.
- Olympiatoppen har A-, B- och utvecklingsstipendier (120 000 – 60 000 med inkomstgränser). Om en aktiv kommer över inkomstgränsen för stipendium kan den aktives SF ansöka om att annan lovande aktiv (talang) kan få erhålla stipendiet istället. Detta gör att idrotten/SF inte förlorar stipendiepengar. Stipendiater har också fri träning, ett antal lunch- och middagsmål, service med mera på Olympiatoppens träningscenter (Oslo eller på deras regionala center). Stipendiet söks en gång/år och gäller årsvis.
- Olympiatoppens budget är på 140 mkr årligen. Förberedelser och genomförande av OS respektive Paralympics ligger utanför detta. Cirka 70 miljoner går ut till förbunden i olika stöd till toppidrotten inom respektive utvald idrott inklusive stipendier. Cirka 70 miljoner går till driften av Olympiatoppen och de regionala centren (infrastruktur), kompetensstöd och liknande (personal). Man har ett stort nationellt center i Oslo och i tillägg har man numera byggt upp åtta regionala centra. Olympiatoppen har nära samarbete med Norges Idrottshögskola (NIH) och andra akademiska miljöer vid de regionala centren. I dessa miljöer har man en uttalad ambition att bedriva praktikinära forskning.

- Den norska staten satsar 4–5 miljoner norska kronor årligen på vart och ett av fyra FoU-centra (med lika mycket från respektive lärosäte). Detta ger ytterligare 40 miljoner på praktisknära FoU årligen.

SPLISS – en internationell jämförelse

2008 publicerades de första resultaten från det omfattande forskningsprogram som fått namnet SPLISS = Sports Policy Factors Leading to International Sporting Success¹². Forskningsprogrammet bygger på en teoretisk modell som består av nio fundament som tagits fram genom att definiera ett antal kritiska framgångsfaktorer. Faktorerna är identifierade som viktiga komponenter i elitsatsningar i länder som varit framgångsrika i elitidrottssammanhang. Dessa kritiska framgångsfaktorer har sedan jämförts och analyserats i ett stort antal länder. De nio fundamenten är:

1. Ekonomiskt stöd till idrott i allmänhet och elitidrott i synnerhet
2. Ledning, organisation och struktur av elitidrott (utveckling av elitidrottsprogram)
3. Möjligheter att utöva idrott
4. Talangidentifikation och talangutveckling
5. Idrottskarriärstöd och stöd efter avslutad idrottskarriär
6. Träningsfaciliteter (ytor för idrottsutövande)
7. Tränarstöd, tränarutveckling och möjligheten att verka som tränare
8. Internationell matchning
9. Relevant forskning

Sverige valde att inte delta i SPLISS-studien, vilken utvecklades med ytterligare länder efter 2008, med hänvisning till att Centrum för Idrottsforskning fått ett regeringsuppdrag att se över det svenska elitidrottssystemet (det som 2011 blev rapporten För framtids segrar). Eftersom Sverige inte var med har arbetsgruppen enbart uppskattat Sveriges värden i relation till de länder som studerats i omvärldsanalysen och även i relation till de länder som ingått i SPLISS-studien. Nedanstående tabell har därmed skapats. Det är viktigt att påpeka att siffrorna i tabellen avser olympisk idrott och inget annat. Parasporten är därmed inte inkluderad.

---

¹² De Bosscher, V., Bingham, J., Shibli, S., Van Bottenburg, M., De Knop, P. (2008). The global Sporting Arms Race. An international comparative study on sports policy factors leading to international sporting success.

Faktor	Sverige	Frankrike	Australien	Japan	Korea	Holland	Kanada	Danmark	Schweiz	UK	Norge	Nya Zeeland
1. Finansiellt stöd till elitidrott	1	4	4	4	4	3	4	2	3	5	2	3
2. Organisation, styrning och koordinering av	2	2	4	3	3	4	4	3	4	3	4	4
3. Möjlighet att idrotta för barn och unga	4	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4
4. Talang identifikation och talangutveckling	2	3	3	3	3	4	2	3	3	5	3	3
5. Stöd till livet efter karriären	2	5	5	4	4	5	4	4	4	4	3	4
6. Anläggningar för elitidrott	2	4	4	5	4	4	4	4	3	4	4	4
7. Tränarutbildning och möjligheter till arbete	2	4	4	4	4	4	4	3	4	4	3	4
8. Tävlingar & int evenemang	4	3	2	4	4	4	4	4	4	4	4	4
9. Forskning & innovation	2	4	5	4	3	3	4	4	4	5	4	3

Tabell 3: Sverige i relation till andra länder i SPLISS-studien (Sveriges siffror är uppskattade av arbetsgruppen)

Att Sverige värderats så lågt i jämförelse med andra länder kan nog till stor del förklaras av bristande ekonomiska resurser. Men också med det faktum att den svenska modellen är annorlunda, till exempel med ett omfattande ideellt ledar- och tränarskap i föreningsverksamheten. Därför går det att misstänka att en brist på arbetsmarknad/möjlighet att verka som tränare kompenseras av att möjligheten att idrotta för barn och unga är stor.

Elitidrottens professionalisering

En klar trend under 2000-talet är den internationella och svenska toppidrottens alltmer ökande professionalisering och med den behovet av ökade resurser både finansiellt och personellt. Flera landslag, och så även OS-trupperna, har idag flera ledare/tränare/specialister än antalet aktiva. Mindre förbund har svårt att klara denna utveckling och professionalisera sin landslagsverksamhet då resurserna inte räcker till. Genom elitidrottsstödet finns viss hjälp att få med gemensamma kompetensstödsresurser riktade till SF:s landslagsverksamhet. SOK och SPK kan stödja individer och, i viss mån, kompetensresurser till den aktives träning. Men för toppbredden, det vill säga landslagsverksamheten i stort, har många förbund problem att möta de ökade kostnaderna samt hur dessa ska balanseras med förbundets övriga uppdrag och verksamhet. Bara att kvala in till ett OS eller Paralympics, kanske även till EM/VM emellanåt, är idag förknippat med enorma kostnader där de internationella förbunden kraftigt utökat kvalprogrammen på många håll. För idrotter med rankingsystem kan det innebära att man måste resa jorden runt för att tävla sig till ranking, ofta dessutom från tidig ålder. För ett litet förbund med begränsade resurser kan det innebära att man inte kan skicka aktiva till vissa kvältävlingar eller att man möjligen kan möjliggöra för någon enstaka att delta.

Globaliseringen har tilltagit under 2000-talet och ett litet land som Sverige med ambitionen att värna om mångfalden av idrotter riskerar att hamna mer och mer i olika valsituationer. Vem och vilka ska vi satsa våra begränsade resurser på?

Elitidrott är idag en karriär på ett helt annat sätt än för tjugo år sedan. I vissa idrotter kan idrottaren leva på sin idrott när han/hon väl nått den internationella nivån. Vägen dit är kantad av utmaningar. Det är därför inte konstigt att det dyker upp privata initiativ när förbund och klubbar inte mäktar med den resurskrävande utvecklingen. De idrotter i Sverige som inte möter professionaliseringsvägen kommer få väldigt svårt att ens kvala in till OS/Paralympics och givetvis än svårare att hävda sig resultatmässigt.

Elitidrottarens levnadsvillkor – socioekonomiskt tufft

Att välja idrotten som karriär är långt från självklart. Även om de rent idrottsliga förutsättningarna bedöms goda så är det både ett socialt och inte minst ekonomiskt risktagande. Ett risktagande som många ser som så stort att en möjlig idrottskarriär väljs bort redan i ganska tidig ålder.

För de som är beredda att ta chansen innebär valet, för en övervägande majoritet, ett antal ekonomiskt tuffa och otrygga år. Det är lätt att förledas av medias sätt att spegla våra mest framgångsrika idrottare och deras inkomster. Bakom dessa få toppidrottare finns den stora gruppen av elitidrottare som lever på stipendier, mycket små inkomster eller rent av på CSN:s bidrag och lån under den allt längre och mer och mer krävande internationella idrottskarriären. Ofta är föräldrar, även långt upp i idrottskarriären, de största "sponsorerna".

Den ekonomiska situationen för majoriteten elitidrottare gör idrottskarriären svår att planera. Om inkomsterna inte kan förutses, till exempel för att man är helt beroende av idrottsliga resultat och prispengar, en sponsors fortsatta stöd eller att föräldrarna vill ställa upp något år till, kan det bli svårt att skapa den tid och långsiktiga insats som behövs för att nå sin fulla idrottsliga potential och världstoppen. Oron för ekonomin och hur länge det ska "bära" tar kraft och riskerar att tära på motivationen. Detta skapar risk för tidiga avhopp från idrottskarriären eller alltför krävande kortsiktiga lösningar och ett pussel som tenderar till att gå ut över idrottssatsningen.

SOK har under drygt två decennium följt idrottarna i Topp- och Talangprogrammet. Skillnaden mellan idrotterna och individerna är fortsatt mycket stora. Gemensamt för många är dock att åren efter gymnasiet är utmanade på många sätt, inte minst ekonomiskt. Gemensamt för de idrottare som blir familjeförsörjare under sin idrottskarriär är att de i de allra flesta fallen inte har någon eller mycket låg ersättning från föräldraförsäkringen. I en majoritet av de olympiska idrotterna är det många års etablering som krävs innan självförsörjningsgraden är så stor att man har en rimlig inkomst från sitt idrottande. De flesta idrottarna når aldrig upp till en inkomst som är i närheten av en svensk medelinkomst. Istället är idrottskarriärvalet oftast förknippat med låga inkomster under lång tid och det faktum att de flesta står utanför socialförsäkringssystemet.

Cirka en tredjedel av idrottarna i SOK:s Topp- och Talangprogram redovisar ingen eller minimala inkomster. En andra tredjedel har små inkomster som till stor del är beroende av resultat, stödpengar från förbund eller stipendier och motsvarande. Den tredje tredjedelen har medelinkomster upp till mycket goda inkomster från sitt idrottande, ofta

genom bra resultat i så kallat mediala idrotter vilket kan skapa bra individuella sponsravtal. Det är dock väldigt få idrotter i den senare kategorin.

De tuffa socioekonomiska villkoren för våra elitidrottare behöver uppmärksammas mer framöver. En stor majoritet av de idrottare som satsar mot eller i världstoppen har mycket små eller små inkomster vilket ofta skapar oro och långsiktig otrygghet. Dessa idrottare är som regel inte heller inne i socialförsäkringssystemet under sin idrottskarriär vilket förstås är en stor nackdel. De flesta har heller ingen eller en mycket liten pensionsgrundande inkomst vilket skapar en orimlig situation för dem resten av livet. Ett annat socioekonomiskt stödsystem än otillräckliga årliga stipendier behöver utvecklas och finansieras för våra toppidrottare.

För en toppidrottare inom parasporten är dessa förhållanden också en verklighet men med den skillnaden att det idag inte finns någon idrott där man kan erhålla ekonomiska förmåner som motsvarar en nivå det går att leva på. Dessutom har paraidrottarna att brottas med de problem som beskrivits tidigare i detta dokument.

Elitutvecklingsplaner och presentationer från SF

Inom ramen för Samordnat Elitidrottsstöd 1.0 har 56 förbund under 2019 presenterat sina elitidrottsplaner och/eller skickat in omfattande underlag för beredningsgruppen att läsa in sig på. Många SF har skickat in flera utvecklingsplaner, för sina olika grenar. De flesta utvecklingsplaner har ett flertal bilagor; krav- och prestationsanalyser, utvecklingstrappor med mera. Det material som det samordnade elitidrottsstödet fått presenterat samt läst in är mycket omfattande. Sportchefer och motsvarande funktioner, totalt 12 personer från de tre organisationerna har varit centralt engagerade i denna beredning. Genomfört arbete, med såväl skrivna och inskickade underlag som muntliga presentationer, har gett oss en mycket djup insikt i SF:s elit- och landslagsverksamhet.

Nästan alla SF, inklusive flera av de större lagbollidrotterna, vittnar om bristande ekonomiska resurser. För det stora flertalet av SF är den ekonomiska situationen riktigt svår där resurserna inte räcker för att genomföra önskvärd landslagsverksamhet. Många har svårt att komma i närheten av de landslagsprogram konkurrerande nationer genomför. Överlag vittnar många om allt större program för landslagen, med flera globala tävlingar. Många SF har idag också fler landslag än tidigare, då nya grenar etableras och erbjuder internationell tävlingsverksamhet. Många internationella förbund har dessutom krav på SF och deras landslag att delta i kval för att få poäng eller ranking för att medverka i mästerskap. Vissa internationella förbund kräver även av SF och deras landslag att de vid de internationella tävlingarna och mästerskapen, för att få delta, ska bidra med domare och funktionärer med internationella licenser. Paraidrottens grenar har även fördyringar i krav på internationella klassificeringar.

Exempel på särskilt uttryckta behov som ekonomiskt stöd till landslagsverksamheten behövs för, utifrån SF:s utvecklingsplaner är:

- att utveckla aktiva från junior till senior
- ett utökat internationellt tävlande
- behov av fler gemensamma läger

- att kunna delta på fler världscuptävlingar

Den svåra ekonomiska situationen förstärks av SF:s uttryckta svårigheter kring att intressera sponsorer och samarbetspartners, något många beskriver som betydligt svårare idag än tidigare.

Utöver ekonomisk underfinansiering av SF:s landslagsverksamhet uttrycks även stora behov inom det som benämns som infrastruktur. Under denna rubrik återfinns behov av stöd till:

- aktivas hälsa och medicinskt stöd
- stöd från specialister så som idrottspsykologer och fysioterapeuter
- stöd i att utveckla adekvata utvecklingsmiljöer för aktivas träning
- att utveckla koppling till akademisk forskning och utvecklingsprojekt.

En framgångsfaktor för idrottslig utveckling är den närvarande och kompetenta tränaren. Här uttrycker över 75 procent av SF behov av stöd, bland annat stöd till tränarutveckling. Detta ligger också inom ramen för ett stort behov av stöd till infrastruktur. Konkret behövs allt från akademiskt utbildade tränare till bättre idrottsspecifikt utbildade tränare och ledare. SF behöver stöd för internationellt utbyte, fortbildning och omvärldsbevakning för tränarna samt ökad kompetens inom coaching och ledarskap. Mest akut är dock det faktiska behovet av tränare. Många SF saknar förbundskaptener eller motsvarande på heltid. Ett större antal nya tränartjänster behövs. En annan ledarroll som helt saknas i Sverige är den mer strategiska rollen, för långsiktig utveckling, som en "High Performance Manager" besitter. Ytterst få SF mäktar idag med att arbeta långsiktigt och strategiskt, vilket gör vårt nationella system för elitidrottsutveckling bräckligt och ineffektivt.

Ekonomiskt tillskott till svensk toppidrott – ett stort behov

En avgörande del av utförd analys är att svensk toppidrott behöver ett kraftfullt ekonomiskt tillskott för att utveckla och förbättra landslagsprogrammen, aktivas sociala situation, tränartjänster samt genomföra utvecklingsarbete i olika former. Det behövs ett ekonomiskt lyft!

I huvudsak finns det tre olika tillvägagångssätt för att lösa en ökad finansiering till elitidrotten. De tre sätten är möjliga att kombinera då de inte utesluter varandra. Samtidigt är ingen av vägarna att betrakta som enkel och för att lyckas krävs sannolikt ett genombrott av helt nytt och annorlunda slag. Nummer två, ökade kommersiella resurser, får egentligen sägas vara helt oprövad. Åtminstone inom ramen för en samordnad, samlad, idrottsövergripande elitidrottsatsning. De exempel som finns här är SOK:s Topp och Talangprogram samt motsvarande satsning i den paralympiska idrotten vilka genererar en hel del kommersiella medel till olympiska och paralympiska idrotter.

1. Nytt statligt stöd
2. Kommersiellt stöd till Samordnat Elitidrottsstöd
3. Omfördelning av innevarande statligt stöd

Statligt stöd till elitidrott

Elitidrotten har aldrig haft en framträdande roll i svensk politik och inte heller i idrottspolitik genom åren. Det är tydligt att varken staten eller kommunerna, med några få undantag, haft elitidrotten som högsta prioritering. Därmed inte sagt att det saknats satsningar och inte heller att exempelvis kommunerna genom åren skapat goda förutsättningar för många elitidrotter. I den senaste idrottsutredningen¹³ från 2008 skriver statens utredare att den historiska inställningen till elitidrott varit *“Elitidrotten var inte bra i sig själv – den var ett medel för andra – breddidrottsliga – mål.”* och *“Viktigare än att legitimera elitidrotten som ett självständigt kulturfenomen var således att markera principen att statligt stöd inte kunde komma ifråga för den s.k. ”kommersiella underhållningsidrotten”.*

Denna inställning har varit mer eller mindre intakt även om RF sedan 2012 haft möjligheten via sitt regleringsbrev att *“stödja verksamhet som stärker idrottsutövares internationella konkurrenskraft”*. Regleringsbrevet har dock åtföljts av riktlinjer från staten som egentligen aldrig haft några egentliga uttalade elitidrottsambitioner. Det ankommer snarare på RF att utifrån sitt ordinarie statsanslag fördela resurser till elitidrotten i konkurrens med resurser till övriga verksamhetsområden. Ett resultat av denna hållning är att det statliga stödet till elitidrotten är mer eller mindre intakt sedan 2009, året då regeringen gav klartecken för en särskild, men tidsbegränsad, satsning på elitidrotten. Då som ett resultat av ett överskott på 212 miljoner från Svenska Spel. Sedan dess har det statliga stödet totalt sett ökat till idrotten dock utan att egentligen ge särskilt stort utrymme för RF att utöka elitidrottsstödet, utan att göra avkall på andra områden. Samtidigt har RF inte i sina anslagsframställningar till regeringen varit särskilt proaktiva då andra frågor bedömts som mera möjliga att, via staten, säkerställa resurser till. Det senare kan säkert ses som en indikation på att elitidrotten oftast fört en undanskymd tillvaro på Riksidrottsmöten och därmed sällan målsatts lika tydligt eller frekvent som andra områden. Inte minst den breda barn- och ungdomsidrotten som är utgångspunkten i Strategi 2025.

Baserat på statens historiska inställning till elitidrotten går det att hitta några potentiella ingångar för att föra ett politiskt samtal. För det första finns det en stark historik kring statens välvilja att stödja olika typer av kulturyttringar som annars inte kommer överleva i en kommersiell värld. Statens intresse i sådana fall torde vara att värna om mångfalden inom svensk idrott, också avseende elitidrotten. Ett riktat statligt stöd till de förbund och individer som presterar på yttersta världsnivå men där idrotten har svårt att stadigvarande säkra resurser, skulle därför kunna vara tänkbart. Detta resonemang bygger också på att elitidrotten kan ses som kultur vilket redan 1965 års idrottsutredning *“Idrott för alla”* deklarerade. Här skrev utredarna att elitidrotten bör erkännas som en *“kulturföreteelse i samhället fullt jämförbar med andra sådana”* Inte minst eftersom *“många medborgare uppskattar att besöka idrottsevenemang och följa radions och televisionens idrottsutsändningar”*.

¹³ Föreningsfostran och tävlingsfostran, <https://www.regeringen.se/49bb97/contentassets/8c90eac531c04dd7909a71a599f27b82/foreningsfostran-och-tavlingsfostran--en-utvardering-av-statens-stod-till-idrotten-hela-dokumentet-sou-200859>

Både idrotten och kulturen inryms idag i anslagsområde 17¹⁴ i statens budget. Kanske kan det i det sammanhanget finnas möjlighet att få staten enligt tidigare värderingar att erkänna elitidrotten som kulturfenomen och därmed också få staten att se på elitidrott som varandes något att stödja helt för dess egen skull. Helt enkelt för att elitidrotten ger värde för en stor andel människor.

Svensk elitidrott borde också kunna användas som ett verktyg för att skapa en positiv bild av Sverige och som hävstång för export- och turismfrågor. 2015 tog Sveriges regering fram en exportstrategi¹⁵ med syfte att stärka svensk export för att skapa tillväxt, sysselsättning och ökat välbefinnande. Här fanns en insats som specifikt berörde idrotten. Med inriktning mot de globala evenemangen pekade strategin ut att *”Regeringens ska tillsammans med idrottsrörelsen och andra relevanta aktörer verka för att fler internationella arrangemang förläggs till Sverige”*¹⁶.

När regeringen presenterade sin nya utvecklade export- och investeringsstrategi strax före jul har dock skrivningen om internationella idrottsarrangemang tagits bort, vilket kan tolkas som att regeringen olyckligtvis inte ser denna koppling.

Oavsett detta finns den strategi som RF tillsammans med besöksnäringen tog fram 2013 med ambitionen att arrangera dubbelt så många hållbara idrottsevenemang år 2025 jämfört med 2013. I ”ett land att besöka – en samlad politik för hållbar turism och växande besöksnäring”¹⁷ vidareutvecklas dessa tankar av den statliga utredningen. I utredningen vars förslag än så länge inte realiserats föreslås bland annat att:

- Regeringen tar en aktiv roll i att visa att nationen ställer sig bakom arrangörer och städer, ett representationsstöd, i ett urval av stora internationella idrottsevenemang. Utredningens bedömning är att ”Destinationer och evenemangsarrangörer behöver förmedla en gemensam Sverigebild. Detta kräver gemensamma och tydliga verktyg, material och kompetensutvecklingsinsatser.” samt att ”Regeringen har en viktig roll att visa att nationen ställer sig bakom arrangörer och städer genom ett representationsstöd i samband med anbud på ett urval av prioriterade internationella idrottsevenemang och tydlig hållbarhetsprofil.”.

Grundtesen, som dock inte uttrycks i utredningen, är att om Sverige som nation ska lyckas bidra till en gemensam Sverigebild och kunna utveckla och utöka antalet evenemang krävs elitidrottsmässiga framgångar. Både utifrån föresatsen att en framgångsrik idrott syns bättre i sitt internationella sammanhang och därmed har enklare att nå gillande vid val av arrangör och att publiktillströmning sannolikt underlättas om de svenska idrottarna kan nå framgång på hemmaplan. En möjlig väg är således att äska ytterligare resurser för elitidrotten genom att peka på de positiva effekterna det kan medföra kopplat till Sverige som evenemangsarrangör.

¹⁴ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2018/11/prop.-2018191/>

¹⁵ <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/exportstrategin/>

¹⁶ <https://www.regeringen.se/4a7ec3/contentassets/e2b2f540107143e99907cbe604a87ce2/sveriges-exportstrategi.pdf> sid 14

¹⁷ SOU 2017:95

Kommersiellt stöd till Samordnat Elitidrottsstöd

Möjligheten till kommersiellt stöd av betydande storlek får i dagsläget betraktas som begränsad. Dock inte omöjlig om satsningen kan ha med vissa aspekter och förutsättningar. En grundförutsättning är att satsningen blir tillräckligt tydlig och därmed säljbar. Att enbart sälja svensk elitidrott som övergripande koncept bedöms ha låg sannolikhet att lyckas. Detta visar inte minst de genom åren, för RF:s del, snåriga diskussionerna med Svenska Spel avseende deras sponsorskap av idrotten i stort. De avtalen har varit krångliga att slutföra då rättigheterna som de olika förbunden äger värderas väldigt olika, inte minst den elitmässiga delen. Det finns få gemensamma saker att paketera och sälja. Sannolikt måste snarare en attraktiv satsning på svensk elitidrott innehålla ett antal olika ingredienser:

- Kunna kommuniceras med hjälp av alla tre loggorna.
- Innehålla aktiva som kan kopplas till satsningen.
- Inbegripa ett hållbarhetstänk och mjuka värden.
- Kunna beskriva exakt vad som ska göra skillnad och hur kommersiella partners kan bidra.
- Tilltala företagets ambitioner till ”employer branding” genom att motsvara intressen och innehåll som anställda vill förknippas med.
- Bidra till, eller ha en tydlig potential att, förbättra på företagets affär och försäljning.

Bedömningen är att framförallt de olympiska ringarna, alternativt ett helt nytt koncept av stort nationellt intresse, och idag framgångsrika aktiva krävs för att generera större belopp. I takt med ett förändrat sponsorlandskap har även hållbarhetsfrågorna flyttats upp ordentligt på agendan. Rättighetsbyrån publicerade under 2018 en rapport avseende företagets förändrande samhällsengagemang¹⁸. I denna rapport där företrädare för 14 större svenska företag intervjuas anser företagen att de måste bedriva ett mer aktivt hållbarhetsarbete vilket inkluderar deras sätt att värdera sina sponsringsinsatser. Det handlar om att skapa ett långsiktigt hållbart värde för både företaget och samhället där företagen är mer noggranna än förut i vilket sammanhang de befinner sig. Varje företag vill ta en position i de frågor som har relevans för sin bransch. Alla företag i studien nämner vikten av att det måste finnas en trovärdig koppling till affärsverksamheten. Detta ligger även helt i linje med RF:s pågående hållbarhetsarbete, SOK:s hållbarhetsstrategi som såg ljuset 2009 samt framförallt det sociala hållbarhetsarbete som SPK och Parasportförbundet bedrivit sedan tillkomsten av förbundet. Exakt hur ett sådant innehåll ska paketeras är i dagsläget oklart. Delar som skulle kunna tänkas ingå är företagssamarbeten där individen erbjuds arbete/studier parallellt med sin elitidrottssatsning, samarbeten där teknikföretag tar fram produkter till gagn för elitidrotten eller särskilda resurser för att förebygga psykisk ohälsa. Oavsett vilket är det angeläget att kunna profilera satsningen så att intresserade företag kan göra en koppling till affärsverksamheten och spinna på det hållbara med elitidrottsstöd 2.0.

Omfördelning av innevarande statligt stöd till idrotten

Den sista möjligheten är både det enklaste och kanske svåraste steget att ta. Enkelt utifrån att det faktiskt är pengar som RF idag har förfoganderätt över och enbart styrs av

---

¹⁸ Sponsoring 4.0 - Rättighetsbyrån 2018

ett regleringsbrev samt RF-stämman som ger vissa inskränkningar. Det är idag inget som formellt hindrar RS från att exempelvis omfördela 100 miljoner i LOK-stöd till elitidrottsstöd om de så finner att detta är det bästa för svensk idrott totalt sett. Samtidigt är risken stor att kritiken skulle bli massiv om exempelvis barn- och ungdomsidrotten skulle ställas mot elitidrotten i en valsituation. För även om den idag ändamålslösa anslagsposten *verksamhet av gemensam natur* innehåller drygt 1,2 miljarder så är risken överhängande att en omfördelning skulle innebära mindre pengar till barn- och ungdomsidrotten alternativt till förbundens övriga centrala verksamheter. Till syvende och sist blir det en prioriteringsfråga där den idrottspolitiska analysen om vad som är gångbart parallellt med en analys om var resurserna gör störst nytta kommer fälla avgörandet. Detta är en diskussion som delvis är påbörjad inom översynen av det nya ekonomiska stödssystemet som träder i kraft 2020. I dagsläget är det dock inget som indikerar en markant ökning av resurserna. Åtminstone inte förrän 2022 då 2020 och 2021 innehåller övergångsregler som begränsar RS möjligheter att omfördela, även om man skulle vilja. Vid RS styrelsemöte i oktober 2019 fattades beslut om att ge GS i uppdrag att inleda den ekonomiska stödprocessen mot 2022. Det innebär att under 2020 kommer det att ytterligare diskuteras vilka verksamhetsområden som medlemmarna önskar satsa mest resurser på.

Elitidrotten engagerar

Länder som gjort väsentliga lyft när det gäller elitidrottssatsningar tycks ha gjort det som en konsekvens av dåliga resultat. "Nu får det vara nog" är ett inte helt ovanligt argument. Stat och idrott har då gjort gemensam sak, ofta i kombination med att olympiska och paralympiska spel ska genomföras på hemmaplan. En gemensam faktor verkar vara att elitidrotten används i syfte att marknadsföra landet, stärka den internationella uppfattningen om landet och för att ingjuta mod och inspiration i den egna befolkningen. Det kanske viktigaste syftet med denna redogörelse om nuläget och spaning in i framtiden är att försöka undvika att Sverige ska hamna där andra länder påbörjat sin satsning. Resultatkurvan för svensk elitidrott pekar i fel riktning. Ska den vändas krävs med all säkerhet något nytt, något annorlunda, något som skapar betydligt bättre förutsättningar för aktiva och förbund att driva sin elitidrottsutveckling. Med största säkerhet behöver denna resa, som Simon Sinek säger, börja med att besvara frågan: *Varför?*¹⁹

Ofta har orsaken till satsningar på elitidrott sökts i den förväntade effekt som elitidrottens framgångar ska ha på den bredare befolkningen. Framgångar hos några få ska resultera i att flera blir fysiskt aktiva. Även om dessa effekter kan spåras i vissa fall tycks de vara tämligen begränsade. Istället kan det vara intressant att lyfta fram den forskning som studerat samband mellan elitidrottsliga framgångar och tillståndet hos befolkningen. Här finns det stöd för att goda resultat har en positiv effekt på välmående²⁰, känslor av nationell stolthet²¹ och att resultaten i sig därmed till och med har ett ekonomiskt värde för befolkningen²². Elitidrottsframgångar bidrar vidare till ökad integration mellan

---

¹⁹ Simon Sinek (2009). Start with why. https://www.ted.com/talks/simon_sinek_how_great_leaders_inspire_action?utm_campaign=tedspread&utm_medium=referral&utm_source=tedcomshare

²⁰ Forrest & Simmons, 2003

²¹ Denham, 2010; van Hilvoorde, Elling, & Stokvis, 2010

²² Rätzel & Weimann, 2006; Wicker, Prinz, & von Hanau, 2012

människor av olika etnicitet och socialgrupper²³ och de bygger nationell identitet²⁴. Visst ökar det på vår känsla av gemenskap när vi i skolor, på arbetsplatser samt på gator och torg kan prata om de senaste svenska framgångarna på idrottsarenan?

Elitidrottens mervärde och egenvärde

Finns det skäl för staten att stödja elitidrottsliga aktiviteter? Vilka argument bör idrotten använda för att staten ska finna anledning att öka sitt stöd till elitidrotten? Internationell forskning visar på ett antal värden som elitidrotten tillför samhället. Exempelvis kan segrar i internationella idrottsmästerskap verka positivt för Sverige-bilden i omvärlden. Som tidigare nämnts kan elitidrotten, om den är framgångsrik, stärka den nationella gemenskapen och sammanhållningen. Även ekonomiska argument kan åberopas, såsom att elitidrottsevenemang främjar turism och skapar nya arbetstillfällen. Gemensamt för dessa ståndpunkter är att elitidrotten utgör ett medel för andra, samhällseliga mål, oavsett om det handlar om nationell prestige, folkhälsa eller regionalpolitik.

Det går också att argumentera med utgångspunkten att elitidrott har ett egenvärde och därmed är förtjänt av statlig uppmuntran för sin egen skull. Stöd för detta synsätt är att elitidrott engagerar en stor del av den svenska befolkningen. Vidare kan hävdas att elitidrott, i likhet med konst, musik och litteratur, är att betrakta som en modern kulturform med självklart existensberättigande i moderna samhällen²⁵. Att många tilltalas och uppskattar idrott visas genom de stora publiksiffrorna som SVT Sport genererar. Några av årets mest sedda program kommer alltid från kategorin sport²⁶.

Att intresset för elitidrott på TV inte har minskat skriver Åsa Edlund Jönsson, sportchef på SVT, om i en blogg²⁷ och visar de färskaste publiksiffrorna från Skidskytte-VM i Östersund 2019. Alla SVT:s sändningar i traditionell tv (SVT1), förutom en, hade över en miljon tv-tittare. I snitt tittade nästan 1,2 miljoner på var och en av dom elva tävlingarna som SVT sände från VM i Östersund. Från VM 2017 till VM 2019 så ökade tittandet med 58 procent. Det som särskilt imponerar med denna ökning är att den sker i en tid då traditionell tv (broadcast) minskar för varje år.

Förra året minskade antalet tittare på traditionell tv med fem procent och SVT tappade mer än så, hela elva procent. På frågan varför tittande på skidskytte-VM ökat så dramatiskt skriver Åsa Edlund Jönsson att den mest uppenbara förklaringen är de stora svenska framgångarna.

---

²³ Müller, van Zoonen, & de Roode, 2008; Niemann & Brand, 2008

²⁴ Hong, 2011

²⁵ Norberg, J. et. al. (2011). För framtids segrar – en analys av det svenska elitidrottssystemet.

²⁶ <https://www.dagensmedia.se/medier/roligt/har-ar-sveriges-mest-sedda-program-2018/> samt <https://kontakt.svt.se/guide/varfor-ar-det-for-mycket-sport-i-svt>

²⁷ <https://blogg.svt.se/svt/sport/skidskyttets-miljonsucc%C3%A9-svt-vm/>

”Vi svenskar älskar nämligen att se blå-gula idrottare kämpa om medaljer och framgångar. Och vi tittare är beredda att investera i mycket tv-tid om det finns en stor chans till idrottshistoria. Vi såg det under fotbolls-VM då Sveriges matcher lockade över tre miljoner tittare i SVT och vi såg det under EM-veckan (i friidrott, red) då långt över miljonen följde Armand Duplantis jakt på EM-guld.”

Vad händer då efter elitkarriären och finns det någon ”kickback” till samhället efter att idrottare avslutat sin aktiva karriär? Kan färdigheter och egenskaper som en elitidrottare har med sig i bagaget användas i övriga samhället? Forskare menar att en följd av att ägna sig åt tävlingsidrott är att det har sociala, kulturella och utvecklingsmässiga effekter²⁸. Elitidrottare har starka psykologiska och sociala egenskaper. Elitidrottare har dessutom ofta gott självförtroende, är starkt motiverade och har god arbetsmoral. Detta i kombination med god självkänedom och en förmåga att använda sina färdigheter även i motgång är förmågor och egenskaper många arbetsgivare idag skulle leta efter²⁹. Så går det att påstå att elitidrott kan fostra framtida ledare inom näringslivet? Potentiellt ja. Det finns samband mellan färdigheter och egenskaper som elitidrottare oftast utvecklar och färdigheter och egenskaper som är positiva egenskaper i näringslivet. Det finns även forskning som visar att de färdigheter som en elitidrottare får med sig även är överförbara till näringslivet. I doktorsavhandlingen, *From The Locker Room to the Boardroom: Developing Leaders Through Sport*³⁰, visar Elesa Argent från Loughborough University att företagen inspireras av idrott och dess värden samt färdigheter en idrottare får med sig. Även positiva uppfattningar om idrott har trängt in i företagskulturen på många sätt och attityder till idrott är klart positiva. Resultaten indikerar att företagssektorn upplevde idrottarens färdigheter som önskvärda, och att idrottarna tar med sig dessa färdigheter, men beroende på miljön, kanske inte fortsätter att utveckla dem om det inte finns någon möjlighet till det i det nya sammanhanget.

Sverigebilden

Bilden av Sverige utomlands är viktig för det svenska folket visar Svenska Institutets (SI) årsrapport 2018. Förutsättningar för utbyte och samverkan internationellt är beroende av ett gott anseende utomlands och av att vårt land och aktörer härifrån uppfattas som relevanta och möts med förtroende. Bilden av Sverige utomlands främjar därmed förutsättningar för handel, investeringar, turism, attraktion av internationella studenter, forskare och spetskompetens, politiskt samarbete och mycket mer. Svenska Institutets årsrapport 2018³¹ sammanfattar bilden av Sverige i omvärlden 2018. Nedan presenteras några utmärkande resultat:

- **En övervägande positiv bild**

Trots diskussioner om en alltmer negativ Sverigebild visar studierna att allmänheten i de undersökta länderna har fått en mer positiv bild av Sverige under senare år. Här förtjänar att nämnas utnämningen som World Economic Forum gav Sverige som ”högpresterare

²⁸ Safai, Fraser-Thomas, & Baker, 2015

²⁹ Durand – Bush & Salmela. 2002; Gould, Dieffenbach, & Moffett, 2002

³⁰ Argent, Elesa. (2005). From the locker room to the boardroom: developing leaders through sport.

³¹ Svenska institutet ”Bilden av Sverige utomlands 2018”

(https://si.se/app/uploads/2019/02/si_rapport_sverigebild_web_low.pdf)

när det gäller välmående³². Här lyfts faktorer som sjuk- och föräldraförsäkring, goda utbildningsmöjligheter, bra hälsa och balans mellan arbete och fritid.

- **Sverige bilden är viktig för svenskarna**

I den nationella SOM-undersökningen (Samhälle, Opinion, Medier) där SI samarbetade med SOM-institutet på Göteborgs universitet framkom att det är viktigt för den svenska befolkningen att landet uppfattas positivt utomlands.

- **Sverige rankar topp 10 i ett stort antal globala index-rankinglistor**

Mest utmärkande är vi inom hållbarhet, innovation och i arbetet med globala frågor. Sverige rankas bland annat på en första plats i både The Sustainable Development Goals Index och i The Climate Change Performance Index. Inom innovation toppade Sverige European Innovation Scoreboard som utvärderar länders nationella innovationssystem, vilket både inkluderar företagsklimat och satsningar på forskning och högre utbildning. Sverige har också en stark position i sitt arbete med globala frågor, där landet ligger på en första plats i The Commitment to Development Index som utvärderar världens starkaste ekonomiers bidrag till utvecklingsländer.

- **Sverige på digitala plattformar**

De stora ämnena på digitala plattformar under 2018 var precis som under 2017 sport, kultur/underhållning, politik och migration. De största händelserna var framförallt fotbolls-VM i Ryssland och Avicii's bortgång som båda dominerade. Därutöver har enskilda händelser fått stort genomslag såsom till exempel Sveriges medlande i Jemenkonflikten. I den mån samtalet om Sverige haft en negativ tonalitet, så har det främst dominerats av frågor rörande Sveriges migrationspolitik och integrationsfrågor. Det positiva samtalet dominerades främst av frågor om innovation, hållbarhet, jämlikhet, det svenska välfärdssystemet och den svenska naturen.

Även om SI ännu inte färdigställt sin rapport över 2019 är det tydligt att två frågor överskuggar väldigt mycket av den internationella rapporteringen: fallet A\$AP Rocky och Greta Thunberg.

Bilden av Sverige utomlands är som tidigare nämnts förhållandevis stark. Sett i relation till storlek har vi toppplaceringar i internationella rankingar avseende allt från samhällsstyre och välfärdslösningar via öppenhet, transparens till kreativitet, innovation, hållbarhet och investeringsklimat. Den stora utmaningen ligger i att kännedomen om Sverige är låg eller rent av minskar i länder längre bort, till exempel i Asien och Latinamerika, och bland yngre generationer. För en positiv Sverigebild spelar särskilt de kulturella och kreativa näringarna en viktig roll. Här kan elitidrotten bidra med större internationella idrottsevenemang på hemmaplan och internationella idrottsframgångar i mästerskap.

---

³² World Economic Forum (2019): <https://www.weforum.org/agenda/2019/05/sweden-is-a-top-performer-on-well-being-here-s-why/>

I Sveriges intresse

Svensk export är en grundbult i vår ekonomi som skapar tillväxt, sysselsättning och ökat välstånd. Genom att exportera och importera varor och tjänster har Sveriges näringsliv kunnat växa sig starkt långt utanför landets gränser och där ta del av den globala marknaden. Sveriges exportstrategi³³ är utvecklad i nära samverkan med näringslivet. Med exportstrategin adresserar regeringen de utmaningar som den svenska utrikeshandeln står inför:

- svensk export måste i högre utsträckning nå tillväxtmarknaderna
- fler små och medelstora företag måste våga och vilja exportera
- svenska varor, tjänster och system måste nå ännu högre upp i förädlingskedjan
- Sveriges attraktionskraft för investeringar, kompetens och turister måste öka
- den globala handeln måste hållas öppen

För att möta de utmaningar som beskrivs avser regeringen vidta ett antal insatser för att stärka statens främjande av näringslivets export och internationalisering, och göra det mer ändamålsenligt och effektivt. Här skulle idrotten kunna bidra!

Den globala och svenska turismen fortsätter att växa. Nya ökande turistströmmar tillkommer årligen från tillväxtländer, särskilt i Asien. Majoriteten av företagen i den svenska besöksnäringen är små och har begränsade möjligheter att driva destinationsutvecklingsarbete och marknadsföra sig på internationella marknader. För att tillvarata den tillväxt- och sysselsättningspotential som besöksnäringen har är det centralt med fortsatta insatser för destinationsutveckling, samverkan och insatser för att marknadsföra Sverige som besöksmål utomlands. Här kan elitidrotten bidra med internationella idrottsevenemang.

Stora globala evenemang kan hjälpa till att positionera ett land eller en region och påverka landsbilden positivt. Det finns ekonomiska risker med att arrangera stora event, men det kan också generera vinster (i form av hotellnätter, måltider, shopping etcetera) och möjligheter till nya arbetstillfällen. Dessutom är reklamvärdet stort, men också det politiska förändringsarbete som möjliggörs kan ha positiva effekter (Stockholms OS-satsning 2004 och tillblivelsen av Hammarby Sjöstad är ett bra exempel). Riksidrottsförbundet och besöksnäringen har tagit fram en gemensam strategi för hur Sverige ska få arrangera fler internationella idrottsevenemang. Det finns också anledning att fundera över vilka andra större evenemang Sverige bör försöka attrahera.

I många länder idag fungerar elitidrottssatsningar, i syfte att stärka de internationella topprestationerna, ambitionen att "vinna" stora internationella evenemang samt en stark önskan om att stärka landets internationella, men även nationella, varumärke i perfekt symbios. Det borde vara tid också för Sverige att på allvar utforska denna möjlighet. I satsningen och kampanjen på att vinna OS och Paralympics till Stockholm År 2026 föddes ett gemensamt intresse och delade ambitioner hos idrotten, staten och näringslivet. Det är dags att ta vara på de positiva effekter som ett sådant samarbete skulle kunna ge. Ett omfattande arbete har också gjorts inom ramen för Centrum för

---

³³ Sveriges exportstrategi -

<https://www.regeringen.se/contentassets/e2b2f540107143e99907cbe604a87ce2/sveriges-exportstrategi.pdf>

Idrottsevenemang, både för att stärka näringslivets intresse av internationella evenemang i Sverige och för att besöksnäringen ska samverka med idrotten. Här finns både erfarenheter att dra nytta av och samverka att skapa.

Made in Sweden – toppidrotten kan erbjuda något bra!

Vi lever i en turbulent tid av sociala, politiska, miljömässiga förändringar och utmaningar. Sverige står berett att möta denna omvälvande period. Många gånger i historien har svenska företeelser och svensk innovation banat väg. Ofta har det börjat med en djärv tanke, som den om att alla borde ha råd med snygga och funktionella möbler. Den idén realiserades i det platta paketet och ”bygg din möbel själv-modellen”. Idag ser vi hur svensk teknologi erövrar världen inom betalssystem, strömmad musik, spel och kommunikation. När det gäller musik lyssnas svenska stjärnor på i mängder av länder och deras låtar klättrar högt på listorna. I idrott har Sverige en lång historia av att till synes prestera över sin egen kapacitet. Vi är ett, både till ytan och till befolkningen, litet land som hävdar oss väldigt väl. Gemensamt för allt detta är att framgångarna är sprungna ur en svensk modell. En modell som ofta skiljer sig från andra länders då den bygger på jämlika möjligheter, individens egna ansvar och en stöttande omgivande miljö som utvecklar potential till världsledande prestation. Det är med stolthet vi kan kalla det – Made in Sweden. Svensk elitidrott, det skyltfönster som den har möjligheten att vara mot resten av världen, står vid ett vägskäl. Att ta plats, att visa sig som föregångare, att vara det goda exemplet – det kräver insatser. Eller, för att citera Lydia Grant i Fame³⁴:

”You've got big dreams. You want fame. Well, fame costs. And right here is where you start paying: in sweat.”

Samordnat Elitidrottsstödet 2.0 – och ett nytt svenskt elitidrottsprogram

RF, SOK samt Parasportförbundet och Sveriges Paralympiska Kommitté har olika mål och inriktningsdokument som beslutats vid olika tidpunkter. På RF-stämman 2019 gör verksamhetsinriktningen gällande att RF:

- Tillsammans med Sveriges Olympiska Kommitté, Svenska Parasportförbundet och Sveriges Paralympiska Kommitté samt SF, se över förutsättningarna för en förstärkt elitidrottsatsning och formulera ett nytt idrottsövergripande elitidrottsprogram.

RF-stämman 2019 antog också en reviderad version av idéprogrammet Idrotten Vill. I denna sägs bland annat att:

”Idrottare oavsett kön som har ambition att göra en seriös elitsatsning ska ges möjlighet att göra detta under socialt trygga former och med välutbildade tränare, kompetenta inom alla de områden som påverkar både den idrottsliga prestationen och välmåendet.”

Vidare uttrycker Idrotten Vill:

---

³⁴ <https://youtu.be/vtgmnhRQir4?t=27>

”Idrottsliga framgångar är bra och viktigt för Sverige. Ett kontinuerligt lärande är en förutsättning för att utvecklas som elitidrottare, därför ska svenska idrottsutövare ges möjligheter att, inom ramen för svensk idrotts värderingar, utveckla sin prestationsförmåga maximalt med sikte på att uppnå internationell elitnivå.”

och

”Samtidigt ska idrottsrörelsen redan från början förbereda idrottarna för livet efter idrottskarriärens slut genom att möjliggöra dubbla karriärer, det vill säga elitidrott och utbildning eller elitidrott och arbete. Ledarna inom elitidrotten ska ges kontinuerliga möjligheter till kunskapsutveckling genom utbildning, omvärldsbevakning och nätverkande med och lärande av varandra. Idrottarna ska samtidigt få större förståelse för den egna prestationen och faktorer som påverkar denna, likväl som det egna välmåendet.”

Ambitionerna som uttrycks i Idrotten Vill är höga. Ett nytt svenskt elitidrottsprogram, Samordnat Elitidrottsstöd 2.0, bör ta steg i tydlig riktning mot dessa ambitioner.

SOK har formulerat ett långsiktigt resultatmål för sin verksamhet innebärande att:

- De svenska OS-trupperna ska ha kapacitet att ta 20 medaljer, varav minst fem guld både vid vinter-OS 2026 och sommar-OS 2028.

SPK har sin långsiktiga målformulering att arbeta för:

- Större och mer konkurrenskraftiga trupper, som leder till att Sverige tillhör topp 10 bland nationerna på Paralympics i medaljsammanhang.

Så här långt finns inte en samlad långsiktig ambition för svensk idrotts önskvärda nivå i ett internationellt sammanhang och inte heller gemensamma långsiktiga resultatmål eller en idrottsövergripande vision för svensk toppidrott. Det nya elitidrottsprogrammet, inklusive Samordnat Elitidrottsstöd 2.0, behöver samla såväl RF, Parasportförbundet och SOK samt Specialidrottsförbunden bakom en starkare gemensam ambition och riktning med nya uttryck.

Högre ambition och resultatmål

Att vända trenden för svensk toppidrott för bättre resultat, större resurser och ett starkare stödsystem kräver en högre ambition. Högre ambition kan symboliseras av högre mål. För Samordnat Elitidrottsstöd 2.0 så föreslås följande mål i relativa termer, det vill säga vår svenska position i förhållande till andra nationer (inom parentes anges Sveriges nuvarande position):

- Topp 5 – som vinterolympisk nation (6)
- Topp 10 – alla nationer, på den globala rankingen³⁵ (14)
- Topp 20 – som paralympisk nation (sommar 49, vinter 24)

---

³⁵ www.greatestsportingnation.com

- Topp 20 – som sommarolympisk nation (29)

Effekten av de kommande insatserna och utvecklingsarbetet föreslås mätas per idrott/gren parallellt och kontinuerligt utifrån två typer av mål:

- Starkare landslag (mäts via ranking)
- Medaljer på mästerskap (OS, Paralympics och VM eller motsvarande)

Fokus för framtiden

De områden som måste fokuseras för ökad internationell konkurrenskraft är föga överraskande i stort en inverterad sammanfattning av nuläget:

- A. Fler aktiva måste ges bra möjligheter att satsa fullt ut mot eller i världstoppen.
  - a. Tränings- och utvecklingsmiljön samt förutsättningarna i det dagliga livet för aktiva behöver stärkas. Detta inkluderar möjligheten till parallella studier. Centrallösningar kan behöva skapas i några idrotter och för kluster av idrotter, RIG i delvis ny tappning kan vara en del av sådan lösning samt även postgymnasiala miljöer.
  - b. Kompetenta och närvarande tränare måste säkras. Tränaren är den enskilt viktigaste resurspersonen för en aktiv. Ansvar för träningsupplägg samt engagemang i livsfrågor krävs.
  - c. Uppföljningen och säkrande av aktivas hälsa och trygghet behöver stärkas liksom medicinska insatser och stöd vid skador och sjukdomar. Appen och stödet inom nystartade Svensk Idrottshälsa och SOK:s medicinska stödsystem bör kunna utgöra en bra grund för ett nödvändigt utvecklingssteg.
  - d. Aktivas privatekonomi måste lyftas till rimlig basnivå. Möjlighet att ingå i det sociala välfärdssystem som stödjer oss alla med sjukförsäkring, föräldraförsäkring, pensioner och så vidare behöver skapas.

- B. Ett antal förbund/idrotter behöver resursmässigt leverera/få möjlighet att leverera internationellt konkurrenskraftiga landslagsprogram.
  - a. Många förbunds elitidrottsliga ledning behöver stärkas – en personell resurs (High Performance Director) med långsiktigt ansvar för utveckling av såväl system, organisation och individ mot och i internationell toppidrott behövs.
  - b. Ekonomiska resurser till internationella tävlingar och träningsläger för såväl A-landslag och Ungdomslandslag behöver utökas till ”fulla program”. Det internationella tävlingsprogrammet utökas i många idrotter och krav på förberedelser samt träningsläger i ”rätt” miljöer ökar.
  - c. Talangutvecklingsarbetet behöver förbättras avsevärt. Såväl systematik, långsiktighet, resurser, evidensbaserade metoder och talangarbetets ledning behöver utvecklas.

- C. Utveckla tränarskapet och uppmuntra innovation, forskning och utvecklingsarbete för och i vår toppidrott.

- a. Ett större antal nya tränartjänster behöver skapas. Närvarande och kompetent tränar- och ledarskap krävs för rätt träningsprogression och matchning, bra utvecklingsarbete och samspel med såväl den aktive som resurspersoner och specialister. En kombination av förkunskapskrav, central uppföljning, erfarenhetsutbyte och fortbildningar behöver inrättas.
- b. Riktade insatser behöver göras för både centralt kvalitetssäkrad tränarutbildning och till anpassade fortbildningsmöjligheter för utvalda tränare. Flera akademiska samspelspartners är en nödvändig resurs för detta.
- c. Bättre samverkan med akademien behöver skapas genom aktivt arbete, tydliga uppdrag och målinriktade avtal. En särskild och inriktad satsning bör göras på utveckling av elitidrotts- och aktivitetsnära forskare. Både FoU samt kompetensstöd till tränare och nyckelpersoner i elitidrottsledning behövs.
- d. Resurser behöver satsas på statistik och analys samt utvärderingsmetoder. En bättre och kontinuerlig faktaunderbyggd analys av resultat, träning, åtgärder och effekter behövs för att på mera evidensbaserad grund kunna avgöra vilka insatser och åtgärder som faktiskt leder till bättre prestationer. Ett djupare lärande behöver uppmuntras och eftersträvas.

Stödmodell 2.0, summering

Stödmodellen (2.0) planeras som en trestegsraket innehållande basalt stöd, infrastrukturellt stöd och skräddarsytt behovsstyrt stöd.

Basalt stöd =

Landslagsstödet (motsvarande)

Infrastrukturellt stöd =

Aktivas privatekonomi (stipendier etcetera), Aktivas hälsa och medicinska stöd
 Utvecklingsmiljöer daglig verksamhet och centra (inkl RIG/RIU)
 Tjänster SF:s ledning toppidrott ("High Performance Manager")
 Tränarutveckling/fortbildning och tränarutbildning
 Specialister och kompetensstöd, Forskningskopplingar och utvecklingsprojekt

Skräddarsytt och behovsstyrt stöd =

Träningsläger och vistelse i bra daglig utvecklingsmiljö
 Tränartjänster, Resurspersoner
 Specifik tränings- eller tävlingsmaterial (även utveckling)
 Internationella tävlingar

Idrotterna/grenarna kategoriseras som "A", "B" eller "C". Kategorisering ger inträde i stödmodellen. Några kommer att hamna utanför stödmodellen, precis som vi idag har drygt 20 förbund som hamnar utanför tröskeln till Landslagsstödet.

A-idrotter får tillgång till hela stödmodellen, C-idrotter får tillgång till ett basalt stöd (i praktiken dagens Landslagsstöd). A-idrotterna kategoriseras vart fjärde år samt B och C idrotter vartannat år.

A-idrotter är förbund/grenar som har både resultatnivå i världsklass och resultatpotential för framtida världsklass samt utvecklingsplaner, organisation och ledning med bedömd kapacitet att genomföra planerade satsningar. Kraven på A-idrotterna ska med andra ord vara mycket höga.

Uppföljningen av A- och B-idrotterna sker kontinuerligt och i nära samarbete. Kraven på genomförande och rapportering ska vara tydliga liksom konsekvenserna om riktlinjerna eller överenskommelserna inte fullföljs.

Aktiva/lag kategoriseras, efter nominering från SF och individuell selektion, i "1" eller "2". Aktiva i kategori 1 ska ges "fullt stöd", skraddarsytt och behovsstyrt, till sin satsning i samspel med och via SF. SOK:s Topp- och Talangprogram har väl etablerad arbetsmodell och verktyg för denna typ av stöd som till stora delar bör kunna användas även framöver.

De aktiva som kategoriseras ska vara i världstoppen eller bedömas ha potential att nå dit. Stödet som ges ska genom adderande ge fulla förutsättningar för den aktive till en långsiktig satsning i eller mot världstoppen utifrån aktuellt utvecklingsläge och redan befintligt stöd.

Resursbehov stödmodell 2.0

Ett förstärkt toppidrottsstöd kräver betydligt utökade resurser jämfört med idag. En kalkyl utifrån beskriven stödmodell 2.0 ger följande summering av behoven, vilket nedan presenteras som resursmål i två nivåer, där "mål 1" är den resursnivå som bedöms behövas för ett slagkraftigt genomförande av stödmodellen.

Summorna i modellen är framtagna utifrån den aktuella bilden av förbundens och landslagens resursbehov samt de erfarenheter SOK har av sitt Topp- och Talangprogram och vad det kostar att hålla en aktiv i full satsning.

Basalt stöd =
100 mkr/år - mål
(Idag satsas 50 mkr/år via RF:s Landslagsstöd)

Infrastrukturellt stöd =
200 mkr/år – mål 1
150 mkr/år – mål 2
(Idag satsas totalt 75 mkr via insatser från och i RF, Parasport och SOK)

Skraddarsytt och behovsstyrt stöd =
150 mkr/år – mål 1
100 mkr/år – mål 2
(Idag satsas totalt 60 mkr via insatser från och i Parasport och SOK)

Stödmodellen, totalt =
Mål 1 - 450 mkr/år = tillkommande resurser 265 mkr/år
Mål 2 - 350 mkr/år = tillkommande resurser 165 mkr/år
(Idag satsas totalt 185 mkr via insatser från och i RF, Parasport och SOK)

Slutsatsen är att vi med mål 2-nivån säkrad kan starta och genomföra beskriven stödmodell 2.0 på ett sätt som innebär en tydlig förstärkning av toppidrottsstödet. Mål 1-nivån innebär önskvärda resurser för ”fullt genomförande” av stödmodell 2.0 vilket kommer att behövas för att öka svensk toppidrotts internationella konkurrenskraft.

Kanske kan ett realistisk, och ändå rimligt kraftfullt, första steg i ny satsning innebära att stödmodell 2.0 införs under 2022–2025 med ett totalt resurstillskott på 600–700 mkr under perioden. För perioden 2026–29 behövs ökad ambition och definitivt ökade resurser (mål 1 nivån).

Elitidrottsstödet ska satsas på SF och landslag som:

- deltar i OS/Paralympics och/eller har hög internationell klass (VM) alternativt tydligt utvecklas mot den nivån.
- presenterar sin utvecklingsplan, enligt fastställd modell, och plan för internationell verksamhet och utveckling av prestationer.
- själva investerar i insatser identifierade i planen för internationell verksamhet och utveckling av prestationer.
- står för och genomför hållbar verksamhet som syftar till att utveckla såväl som att värna aktiva.
- har organisation och ledning med kapacitet att genomföra och följa upp planerad satsning.
- har en metod och plan för att utvärdera och förbättra sin internationella verksamhet.
- har idrotter/grenar som kategoriseras som A, B eller C.

Kultur, ansvar och etik

Svensk idrott, toppidrottsatsningar och Elitidrottsstödet behöver vila på och stå för sunda värderingar, både i ord och handling. Detta är en förutsättning för idrottens legitimitet och ger bättre möjligheter till att toppidrott faktiskt ses som en tillgång i samhället. Svensk toppidrott och Elitidrottsstödet ska präglas av sund kultur, ansvarstagande och god etik. Detta innebär:

- Idrottsliga framgångar internationellt är inspirerande för unga och en tillgång och stolthet för samhället i stort. Aktiva ska uppmuntras och ges möjlighet att utvecklas till sin fulla potential och leva sin dröm, samtidigt som var och en måste ta fullt ansvar för sina handlingar och vara en god förebild både på och utanför idrottsbanan.
- För att nå och behålla en internationellt konkurrenskraftig nivå krävs starkt engagemang, stor insats och ett ständigt arbete med träning och prestationsutveckling av såväl den aktive som den idrottsliga ledningen. Elitidrottsstödet ska med kompetens och energi bidra till ett öppet, ärligt, lärande, insiktsfullt, utvecklande samt målinriktat klimat och ledningsarbete.
- Hög internationell idrottslig nivå kräver erfarenhet, expertis och stort engagemang från ledare, tränare, stödpersonal och specialister. Elitidrottsstödet

ska bidra till dessa funktioners utveckling samt bra ledningsteam. Ledarskapet ska vara kompetent, ansvarsfullt och hållbart.

- Elitidrottsstödet ska stå för högsta etiska och professionella standard och ge stöd till verksamhet, organisationer och individer som uppfyller detta, följer regler och tar eget ansvar. Strävan efter excellens, respekt och vänskap är viktiga värdeord som ska präglade verksamheten liksom fairplay och en dopingfri idrott.

Fortsatt arbete – hållpunkter och tidsplan

Denna rapport beskriver nuläget för svensk toppidrott, ger en övergripande analys angående förutsättningarna och nödvändiga utvecklingsområden samt visar på några viktiga idéstråk och principer för ett framtida förstärkt upplägg. Ett framtida förstärkt upplägg benämns Samordnat Elitidrottsstöd 2.0, vilket blir synonymt med ett kommande svenskt elitidrottsprogram.

Den tydliga bilden är att den svenska konkurrenskraften i internationell idrott är i vikande. De självklara slutsatserna är att vi måste göra något åt det NU, att satsningen behöver vara tydlig och målinriktad samt att betydande ekonomiska resurser behöver tillföras för att möjligheten till ett nödvändigt och rejält utökat stöd till vår toppidrott ska kunna genomföras.

Förslag till hållpunkter och grov tidsplan (uppdaterad i april med anledning av coronapandemin) för att förverkliga ett nytt samlat och förstärkt stöd (2.0) till svensk toppidrott är:

- Genomföra förankringsarbete inför 2.0 under perioden hösten 2020–2021 med inriktning att ett förstärkt stödsystem för svensk toppidrott ska kunna startas under 2022. Detta innebär i stort:
  - Förankringsarbete av 2.0 inom idrotten.
  - Förtydligande av det ”erbjudande” som 2.0 innehåller i relation till SF:s egna, främst kommersiella, ”erbjudande”.
  - ”Försäljning” av idé och involvering i 2.0 till politiken och näringslivet samt omgivningen (externt) startar efter RIM 2021.
  - Mer i detalj planera utformning, innehåll, ekonomi och organisation samt operationalisering av 2.0 sommar och höst 2021.
  - Senare del av hösten 2021, starta försäljningen av rättigheter kopplat till ett blivande 2.0.
- Fullfölja och följa upp Samordnat Elitidrottsstöd 1.0 (Landslagsstöd och Landslagsstöd X) under 2020 och 2021. Här kommer troligtvis också en coroneffekt att märkas då verksamhet fått skjutas på framtiden. Viss kostnadsökning uppstår troligen också i form av planerad verksamhet som genererat avbokningskostnader. Insatser inom Samordnat Elitidrottsstöd 1.0, liksom andra relevanta verksamheter och insatser, exempelvis utvecklingsarbetet med RIG/NIU och RIU ska under perioden synkroniseras i arbetet med att utveckla 2.0.
- Ta fram ”RF:s Elitidrottsprogram” (RIM-uppdraget från 2019) parallellt med 2.0 arbetet. Detta ska göras under 2020–21 med sikte på avstämning vid

Riksidrottsforum i november 2020 och beslut vid Riksidrottsmötet i maj 2021. Här behöver viss reservation införas gällande konsekvenser av corona som enligt beskrivning ovan påverkar tidsplaneringen. Perspektivet i Elitidrottsprogrammet behöver vara ”med sikte på 2030” och ha som intention att en satsning motsvarande en ”ny injektion” (Samordnat Elitidrottsstöd 2.0) ska kunna ta sin början någon gång under 2022.

Några viktiga principer framåt

- SF har och ska även framöver ha fullt ägande och ansvar för genomförande och utveckling av sin idrott inklusive landslagsverksamheten.
  - SF ska säkras information och möjligheter till påverkan i utformandet av 2.0.
  - RF, SOK och Parasporten har gemensamt ansvar och likvärdigt inflytande i utvecklingen av ett framtida förstärkt stödsystem (2.0) för svensk toppidrott.
  - En naturlig rollfördelning i det kommande arbetet är att RF leder arbetet med politiken och att SOK och Parasporten har ledande roller i arbetet med näringslivet samt att den andra/övrige två parter medverkar.
  - 2.0 kräver både fortsatt samordning av nuvarande tillgängliga stödresurser (såväl infrastruktur, kompetens och ekonomiska medel) inom Elitidrottsstödet samt en betydande extern resursförstärkning.
  - Resursförstärkning behöver sannolikt rekryteras från både politik och näringsliv. Dessa parter ska därför bjudas in till medverkan i såväl utvecklingsarbetet som genomförandet av 2.0.
  - Den resursförstärkning som planeras för i Samordnat Elitidrottsstöd 2.0 ska inte på något sätt inkräkta på SF:s befintliga resurser eller befintliga kommersiella värden. Samordnat Elitidrottsstöd 2.0 handlar om att skapa nya värden som i dagsläget inte finns realiserade.
  - Ökad internationell konkurrenskraft för svensk idrott och ett förstärkt stödsystem (2.0) för svensk toppidrott kommer att kräva ”flera goda parter involvering” och i någon mån bli ”en nationell angelägenhet”. RF, Parasporten och SOK behöver aktivt agera för detta.
  - Elitidrottsstödet ska stå för högsta etiska och professionella standard och ge stöd till verksamhet, organisationer och individer som uppfyller detta, följer regler och tar eget ansvar. Strävan efter excellens, respekt och vänskap är viktiga värdeord som ska präglade verksamheten liksom fairplay och dopingfri idrott.
  - Det finns bra och olika system för elitidrottsstöd runtom i världen. Vi ska lära, kopiera och anpassa, men skapa eget för Sverige och svensk idrotts bästa.
-